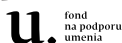

KUL TÚRA SLOVA

*Vedecko-popularizačný
časopis pre jazykovú
kultúru a terminológiu*

*Orgán Jazykovedného ústavu
Ludovíta Štúra SAV
a Jazykového odboru
Matice slovenskej*

*Časopis z verejných zdrojov pod-
poril Fond na podporu umenia*

HLAVNÁ REDAKTORKA

Sibyla Mislovičová

VÝKONNÁ REDAKTORKA

Iveta Vančová

REDAKČNÁ RADA

Adriana Ferenčíková, Ján Findra,
Juraj Glovňa, Dana Guričanová,
Robert Hammel, Renáta Hlavatá,
Ingrid Hrubaničová, Martin Cho-
chol, Bronislava Chochoľová,
Nicol Janočková, Ján Kačala, Si-
byla Mislovičová, Slavomír On-
drejovič, Lucia Molnár Satinská,
Mária Šimková, Iveta Vančová,
Pavol Žigo

REDAKCIA

811 01 Bratislava, Panská 26

ŠTÚDIE A ČLÁNKY

KAČALA, Ján: Tvorenie prísloviak zo
základu trpného príchasta v kontexte
slovtvorných procesov v slovenčine 321

TERMINOLOGICKÉ SÚPISY

ŠOLTÉS, Rudolf – KLIMENT, Ján:
Nové a revidované slovenské mená
machorastov 3. Machorasty Červené-
ho zoznamu 333

ZO STUDNICE RODNEJ REČI

CHOCHOL, Martin: *Šati, šmati, hud-
ri, lachi* (Zo zemplínskej lexiky) 346

ROZLIČNOSTI

Veštebný, veštbový a veštecký. D. Gu-
ričanová 353
Zélandia – názov nového kontinentu?
J. Genzor 354

SPRÁVY A POSUDKY

Európsky deň jazykov. A. Žáková .. 356
Noc výskumníkov 2017. R. Ondrej-
ková 358

SPYTOVALI STE SA

Súcno. K. Kálmánová 360

Z NOVÝCH VÝRAZOV

- Z rukopisu pripravovaného Slovníka súčasného slovenského jazyka (48).
A. Šufliarska 362

Z WEBOVEJ PORADNE

- Keď je slovo *rysavý* označené v slovníku ako knižný výraz, môžeme povedať, že spolužiačka má *rysavé vlasy*? Ako sa správne píše citoslovce *šibi-ri-bi/šiby-ryby*? 368
- Na internete sa stretávam s názvom Karlovej univerzity v podobe *Karolova univerzita v Prahe*, resp. v *Praze*. Ktorý názov je správny? 368
- Máme aj na nohách *ukazovák, prostredník* a *prstenník*? 369
- Obsah 51. ročníka 370
- Index 51. ročníka. S. Mislovičová 374

KULTÚRA SLOVA

KULTÚRA SLOVA, vedecko-popularizačný časopis pre jazykovú kultúru a terminológiu. Orgán Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV a Jazykového odboru Matice slovenskej. Ročník 51, 2017, č. 6 (10. 12. 2017). Sídlo vydavateľa a adresa redakcie: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV, Panská 26, 811 01 Bratislava. IČO 00167 088. Matica slovenská – Vydavateľstvo Matice slovenskej v Martine. Časopis z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia. Hlavná redaktorka PhDr. Sibyla Mislovičová. Výkonná redaktorka Mgr. Iveta Vančová. Grafická úprava Oto Takáč. Technický redaktor Vladimír Radik. Vychádza šesťkrát ročne. Ročné predplatné 8,40 €, jednotlivé čísla 1,40 €. Rozširuje, objednávkvy a predplatné prijíma Vydavateľstvo Matice slovenskej, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, e-mail: periodika@matica.sk, tel. 043/3812840. Evidenčné číslo 3696/09. Podávanie novinových zásielok povolené OZSsRP Banská Bystrica č. 1325/94-PTP z 25. 4. 1994. ISSN 0023-5202

Distributed by Matica slovenská – Vydavateľstvo Matice slovenskej, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, Slovakia. Distribution rights are held by KUBON and SAGNER, P.O.B. 34 01 08, D-8000 München, Germany

© Jazykovedný ústav Ľ. Štúra Slovenskej akadémie vied, Bratislava

© Matica slovenská, Martin

Výtlačila tlačiareň Fork, s. r. o., 2017

Cena 1,40 €

ŠTÚDIE A ČLÁNKY

Tvorenie prisloviek zo základu trpného prídavia v kontexte slovtvorných procesov v slovenčine

JÁN KAČALA

The author presents a comprehensive analysis of the formation of adverbs from the stem of the passive participle in the context of the pertinent morphological processes of the Slovak language. With regard to semantics, grammatical aspect and intended purpose, he examines the types of verbs with a passive participle stem that also serves to form adverbs. The author concludes that this method is productive and frequently used in the Slovak language in a relatively regular manner, and facilitates the semantic connection of relatively distant lexical categories: a particular type of infinitive verb forms and adverbs. Compared to adverbs formed from different types of stems, the examined adverbs more frequently utilize the suffix *-e*. Apart from adverbs, the stem of the passive participle is also used to derive words from different lexical categories. The abovementioned method of word formation serves as a prolific source of the adverbs of manner.

Keywords: Slovak language, word formation, adverbs, adverb formation, methods of word formation, stem of the passive participle.

1. V stavbe nášho jazyka sú síce pevne konštituované slovné druhy ako komplexné kategórie slov vyznačujúce sa rovnakými kategoriálnymi významovými prvkami, spoločnými gramatickými kategóriami (pri ohybných slovných druhoch), ako aj rovnakými alebo blízskymi syntaktickými (vetnočlenskými) funkciami, ale – v zmysle historicky menlivej povahy celej stavby jazyka – medzi relatívne stabilizovanými slovnodruhovými triedami zároveň jestvuje neprestajná interakcia, vzájomné prestupovanie sa v rozličných úrovniach a bodoch, ako aj ustavičný prechod medzi jednotlivými slovnými druhmi – obojstranne medzi ohybnými a neohybnými, ba aj medzi amorfnými a neohybnými. O tejto téme jestvuje v slovenčine už dosť bohatá odborná literatúra, zahŕňaná najmä do teórie slovnodruhového prechodu, čiže transpozície ako prevažne, ba niekedy aj výlučne sémantickej zmeny; v danej súvislosti odkazujeme aspoň na naše príspevky o sémantickej problematike slovnodruhových prechodov z roku 1987 (porov. Kačala, 1987, 1987a) a na kapitolu s názvom *Tvorenie slovnodruhovým prechodom*, zaradenú do kolektívnej monografie *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny* z roku 1989 na s. 212 – 217. Ako sme už naznačili, tento typ tvorenia nových slov je druhom sémantickej derivácie, pri ktorej pri zachovaní rovnakej výrazovej stránky nastáva zásadná prestavba významovej stavby daného pomenovania. Pri časti takto utvorených pomenovaní sa mení aj postavenie gramatických kategórií, lebo konkrétne pri prechodoch z menných slovesných tvarov sa gramatické kategórie rodu, čísla a pádu z kongruenčných stávajú imanentné, vlastné novému pomenovaniu (podstatnému menu). Pravdaže, aj táto zmena statusu gramatických kategórií platí ako súčasť sémantických derivačných procesov, ale dotýka sa aj platnosti daného gramatického fenoménu.

Na druhej strane pri vzájomných prechodoch jazykových jednotiek z jedného slovného druhu do iného slovného druhu je výrazne zúčastnená slovo tvorná sústava jazyka, ktorá svojimi vypracovanými postupmi a stabilizovanými, ale aj istými netradičnými či neklasickými prostriedkami umožňuje veľmi rozmanité a bohaté slovotvorné procesy a z nich mnohé sa takisto uskutočňujú medzi celými slovnodruhovými triedami. V súvisi so slovotvornými procesmi, pri ktorých vznikajú nové slová, hodno pripomenúť, že pri slovotvornej derivácii sa ako východisko uplatňujú nie celé formy slov (myslíme tým celé tvary, hoc aj základné, ako je pri podstatných

menách nominatív singuláru, pri kongruentných menách nominatív singuláru maskulína alebo pri slovesách neurčitok), lež ich z á k l a d y, ktoré zostávajú ako nositele elementárnych stabilizujúcich významovo-výrazových parametrov pôvodných aj novoutvorených slov stabilné a pripravené na potenciálne ďalšie derivácie. Prijatím a dôsledným zachovávaním tohto princípu sa jazyková sústava pri všetkej svojej zložitosti v systémovej aj rečovej úrovni konštituovala ako neobyčajne stabilná, pravidelná a prehľadná, no zároveň pružná a schopná neprestajne sa prispôsobovať vnútrojazykovým aj mimojazykovým potrebám používateľov jazyka; a to platí aj o tvaroslovných a slovotvorných procesoch. Tým sa okrem iného dosahuje charakteristická vyváženosť paradigmatickej sústavy jazyka medzi stabilitou základov slov alebo tvarov, predponových a príponových prvkov, ako aj tvarotvorných a slovotvorných procesov ako celku na jednej strane a neprestajnou menlivosťou a prispôsobovaním sa tejto sústavy pri tvorbe výsledných nových útvarov na druhej strane.

Uvedené skutočnosti zároveň svedčia o bytostnej vzájomnej prepojenosti tvaroslovných a slovotvorných procesov v paradigmatickom systéme jazyka, lebo tvarotvorné základy (s prípadnými hláskovými modifikáciami, ktoré sú výsledkom uplatňovania sa pevných hláskových zákonitostí) zároveň fungujú aj ako slovotvorné základy. Ukazuje to povedzme príklad tvarotvornej a slovotvornej paradigmy slova *strom*, pri ktorom základ s nulovou paradigmatickou príponou slúži zároveň ako tvaroslovný aj ako slovotvorný (*strom-ový*, *strom-ček*, *strom-isko*, *strom-o-radie*, v slovenských nárečiach aj *strom-ik*, *strom-čok*, *strom-ok*, *strom-ek*). V tomto prípade ide teda o j e d n o t n é tvarotvorné aj slovotvorné paradigmatické východisko (základ) na tvorenie nových slov.

Na opačnej strane stoja prípady typu *otec* – genitív singuláru *otc-a*, do ktorých tvarotvornej paradigmy zasahujú vývinové skutočnosti (t. j. spôsob zániku a vokalizácie pôvodných jerových samohlások v našom jazyku), lebo jeho tvarotvorný základ je r o z d v o j e n ý: iný je v nominatívne singuláru ako základnom tvare a iný v celej ostatnej paradigme: v nej je to podoba *otc-*, do ktorej zasiahol spomínaný vývin pôvodných jerových hlások v našom jazyku v tom zmysle, že zánikom jeru v nepárnej slabike počítajúc od konca slova vznikla po začiatočnej samohláske *o* skupina spoluhlások *tc*, t. j. podoba *otc-*. Pritom tento „derivovaný“ základ, uplatňujúci sa v celej

tvartvornej paradigme okrem nominatívu singuláru, platí zároveň pri väčšine odvodených slov aj ako slovotvorný základ, ako to ukazujú deriváty *otc-ov*, *otc-ov-ský*, *otc-ov-stvo*, *otc-ov-izeň*, v ďalšom stupni *otč-ina*; *otč-im*, pričom predpoklady na hláskovú alternáciu *c/č* na konci tohto základu už tiež boli dané tvaroslovnou paradigmou, v ktorej v našom jazyku ako archaický podnes funguje tvar vokatívu singuláru v podobe *otč-e*. Neporušený základ z nominatívu singuláru sa zachoval iba v sufixálnom deriváte *otec-ko*.

Ešte iný vzťah medzi tvarotvorným základom a slovotvorným základom máme v prípade slov typu *prosb-a*, v ktorých paradigme nastáva hlásková zmena v tvare genitívu plurálu, majúceho nulovú pádovú príponu: medzi koncovú skupinu takto vzniknutých spoluhlások sa z fonotaktických dôvodov vsúva vkladná hláska – diftong *-ie-* – a vzniká tak genitívny tvar *pros-ie-b*. V tomto tvare máme teda hláskovo *m o d i f i k o v a n ý* tvarotvorný základ. Tento základ sa ešte ďalej modifikuje aj pri niektorých slovotvorných procesoch: *pros-e-b-n-ý*, *pros-e-b-n-e*, kým pri iných derivátoch zostáva oproti svojej nominatívnej podobe nezmenený, napríklad: *prosb-ov-ý*, *prosb-ičk-a*, *prosb-o-pis*.

2. Tento všeobecnejšie koncipovaný úvod sme uviedli ako slovotvorné východisko vlastnej témy našej state venovanej tvoreniu prísloviak zo základu trpného prídavného mena v našom jazyku. Ide o prípady typu *opak-ov-a-t'* – *opak-ov-a-n-ý* – *opak-ov-a-n-e*; *zarmút-i-t'* – *zarmút-en-ý* – *zarmút-en-e*; *zatrpk-nú-t'* – *zatrpk-nu-t-ý* – *zatrpk-nu-t-o*. Tvorenie prísloviak takéhoto typu predstavuje vyhranený slovotvorný typ, v rámci svojej pôsobnosti má však aj širší dosah na usporiadanie paradigmatických vzťahov. Svedčí totiž predovšetkým o tom, že slovotvorný základ každého vlastnostného, prípadne aj akostno-vzťahového prídavného mena je potenciálnym východiskom na utvorenie zodpovedajúcej príslovky, čo sa z paradigmatického spôsobu usporiadania prídavných mien a zodpovedajúcich prísloviak plne potvrdzuje. No toto tvorenie prísloviak svedčí súčasne aj o tom, že trpné prídavné ako menný slovesný tvar je svojou sémantikou, ale najmä svojou formou veľmi blízke prídavným menám a utvára s nimi isté spoločné – adjektívne a adjektíválne – pásmo vyjadrovacích prostriedkov.

Na konto tvaru trpného prídavného mena ako takmer pravidelného základu na tvorenie zodpovedajúcich akostných, prípadne aj akostno-vzťahových prídavných mien a príslušných prísloviak sa však v tejto súvislosti žiada po-

vedat', že tento základ neslúži iba na tvorenie prídavných mien a prísloviiek, lež sa využíva aj na tvorenie ďalších typov pomenovaní. Máme na mysli napríklad substantívne typy *hádzan-á*, *vybijan-á*, ďalej *rozhalen-ka*, *viazan-ka*, *písan-ka* alebo *vzdelan-ec*, *vyslan-ec*, *prefikan-ec*, *vybíjan-ec*, *prešiban-ec*, *nafúkan-ec*, *namyslen-ec*, *privandrovan-ec*, *privandrovan-kyňa*, *nadut-ec* a ďalšie podobné.

Spomínaný súbor adjektívnych a adjektívam podobných prostriedkov má potom svoj ďalší dosah na syntaktickej úrovni jazykového systému, lebo slúži ako zásobáreň prvkov na formovanie kongruenčných súčastí syntagmy so zhodným prívlastkom vo vzťahu k syntakticky nadradenému podstatnému menu. Takýto typ syntagmy je pre náš jazyk relevantný aj z typologického hľadiska, lebo takto vybudovaná syntagma s kongruentným spôsobom vyjadrenia syntaktického vzťahu medzi syntakticky nadradeným a podradeným členom syntagmy predstavuje v našom jazyku jeden zo základných syntagmatických typov vo všeobecnosti (podrobný výklad o ňom podávame v našej práci o syntagmatickom slovoslede v slovenčine – pozri Kačala, 2013, s. 122 n.). Okrem iného je charakteristický tým, že v ňom pozorujeme istú nadbytočnosť pri vyjadrovaní kongruenčných kategórií, keďže tie sa vyjadrujú zdvojene aj na tvare syntakticky nadradeného podstatného mena, aj na tvare syntakticky podradeného zhodného prívlastku: *pekn-á skladb-a* – genitív singuláru *pekn-ej skladb-y* atď.

Naznačený slovtvorný postup utvárania prísloviiek zo základov trpných prídavných mien má pritom vo vzťahu k svojej základovej forme okrem iného aj význačnú identifikačnú funkciu: tým, že táto základová forma je schopná byť základom na utvorenie skutočného prídavného mena, ktoré sa už stalo legálnou súčasťou inej slovnodruhovej triedy slov, dokumentuje sa totiž slovnodruhový prechod danej základovej formy spomedzi takzvaných menných neurčitých slovesných tvarov do inej, samostatnej triedy – do triedy prídavných mien. To, že pôvodné trpné prídavné mená sa stávajú plnohodnotným prídavným menom, potvrdzuje sa okrem iného práve tým, že nadobúda potencie prídavného mena aj v slovtvornej úrovni, keďže jeho základ slúži na tvorenie derivátov, ktoré sú charakteristické pre príslušnú skupinu prídavných mien.

Podobných kritériálnych nástrojov na identifikáciu prídavného mena vzniknutého slovnodruhovým prechodom je popri schopnosti tvoriť zod-

povedajúci typ príslovky, pravdaže, viac. Spomenieme tu ešte schopnosť takejto východiskovej formy utvárať z nej podstatné mená s príponou *-osť* s významom vlastnosti, ďalej schopnosť stupňovať sa rovnako ako vlastnostné, prípadne aj akostno-vzťahové prídavné mená, ďalej posun v nekategoriálnom významovom komponente, t. j. zmena vo význame slova (spolu s náhradou pôvodného kategoriálneho významového komponentu *dynamic-ký príznak* novým kategoriálnym komponentom – *statický príznak*), strata náležitej vidovosti alebo jej premena – a tak až súhrn v prítomnosti všetkých týchto kriteriálnych nástrojov (t. j. v ich kladnej podobe) by mal definitívne potvrdzovať, že východisková príchast'ová forma je už v štádiu, ktoré jednoznačne svedčí o tom, že absolvovala svoj slovnodruhový prechod a stalo sa z nej adjektívum. Na druhej strane práve tým, že je tu možnosť utvoriť z tejto príchast'ovej formy zodpovedajúcu príslovku, stáva sa aj sama táto forma výrazným argumentom na potvrdenie adjektívnej povahy takejto východiskovej participiálnej formy.

Téme utvárania prídavných mien a v ďalšom stupni aj prísloviak z základov neurčitých slovesných tvarov a konkrétne zo základu trpného príchastia sa osobitne venuje akademická *Morfológia slovenského jazyka* z roku 1966 v rámci výkladu o prídavných menách a ich vzťahu k ostatným slovným druhom na s. 231 – 232. Okrem toho v rámci výkladu o príslovkách je zaradená samostatná kapitola s názvom *Vlastnostné príslovky z adjektivizovaných príchastí* na s. 580 – 581. Tu sú takto derivované príslovky rozčlenené podľa morfém, ktorými sú utvorené, a na jednotlivé typy sa prinášajú aj početné príklady.

Osobitná kapitola s názvom *Adjektivizácia n/t-príchastí* (s. 200 – 211) sa tejto téme venuje aj v citovanej kolektívnej monografii zaoberajúcej sa dynamickými tendenciami v slovnej zásobe súčasnej slovenčiny; tu sa rozoberajú predovšetkým teoretické otázky danej témy a na vymedzené typy prídavných mien sa prinášajú bohaté doklady zo široko diferencovanej jazykovej praxe. Pravdaže, žiada sa pripomenúť, že v tomto diele sa vychádza z inej koncepcie menných slovesných tvarov aj samej ich adjektivizácie, keďže povedzme forma *skľúčený* (porovnaj súbor príkladov na s. 208) sa tu hodnotí dvojako: jednak ako takzvané príchast'ové adjektívum, ktoré sa pokladá za súčasť slovesnej paradigmy (konkrétne v spojení *skľúčený človek*), a jednak ako adjektívum (v spojení *skľúčený hlas*, v ktorom ide o vyš-

šiu mieru prenesenosti významu). Vo výklade sa tu zvyrazňuje sémantická výstavba daného pôvodného prídavného prvkú z hľadiska vzťahu so slovesnými kategóriami času, vidu a intencie slovesného deja, tak ako sa tento prvok javí ako výsledok istej sémantickej derivácie podporenej aj výskytom v príslušných kontextových spojeniach.

V iných prácach – syntetických, ako je *Súčasný slovenský spisovný jazyk. Morfológia* od trojice autorov J. Oravec, E. Bajžíková, J. Furdík (2. vyd. z r. 1988), ani monografických, ako je monografická štúdia J. Šikru *Sémantika slovenských prísloviiek* z r. 1991, v ktorých by sme to oprávnene očakávali – sa tejto téme nevenuje nijaká pozornosť. V našej stati sa orientujeme na to, aby sme poukázali na potrebu spresniť vymedzenie participiálneho slovo-tvorného základu slúžiaceho (aj) na tvorenie prísloviiek, aby sme poukázali na niektoré nové, doteraz neuvádzané typy participiálnych základov, z ktorých sa tvoria zodpovedajúce príslovky, ďalej aby sme v kontexte iných derivačných postupov (slovo-tvorných, sémantických aj tvaroslovných) zhodnotili tento slovo-tvorný typ na tvorenie prísloviiek z hľadiska jeho živosti a produktivity a opísané typy ilustrovali najmä novšími príkladmi z literárnej a širšej jazykovej praxe.

3. Ako sme už našimi predchádzajúcimi príkladmi naznačili, participiálnym základom na utvorenie príslovky sa stávajú obidve tvarotvorné podoby základu trpného prídavného, t. j. podoba so zakončením na modifikačnú morfému *-n-*, prípadne *-en-*, napríklad *opak-ov-a-n-ý* – *opak-ov-a-n-e*, *uspokoj-en-ý* – *uspokoj-en-e*, ako aj podoba so zakončením na modifikačnú morfému *-t-*: *skryt-ý* – *skryt-o*, *zaťat-ý* – *zaťat-o*. Pri obidvoch uvedených typoch sa zodpovedajúce príslovky tvoria štandardnými odvodzovacími príponami *-e*, *-o*, pričom distribúcia týchto prípon v danom slovo-tvornom type je taká, že prípona *-e* je rozšírenejšia a vysoko prevažuje pri podobe základu so zakončením na *-n-*, prípadne *-en-*, kým prípona *-o* je pri tomto type menej frekventovaná, ale zato prevažuje pri podobe základu so zakončením na *-t-*. V niektorých prípadoch sa vyskytujú dvojtvary *-e/-o*, prípadne s opačným poradím prípon, t. j. *-o/-e*, napríklad: *nahnevan-e/-o*, *zamotan-e/-o*, *komplikovan-e/-o*, *popuden-e/-o*, *popleten-e/-o*, *pomátan-o/-e*, *zamosúren-o/-e*, *zaryt-o/-e*, *napnut-o/-e*. Pri uvádzaní príkladov s poradím *-e/-o*, prípadne *-o/-e* sa pridržiavame stavu zachyteného v najnovšom vydaní normatívneho Krátkeho slovníka slovenského jazyka.

Na rozdiel od neparticipiálnych adjektívnych základov, v ktorých v novšom vývine spisovnej slovenčiny nadobúda pri tvorení prísloviak z adjektívnych základov jednoznačnú prevahu prípona *-o*, pričom prípona *-e* sa pri niektorých slovotvorných typoch dostáva na okraj spisovného jazyka, prípadne sa z neho už vysúva (tak je to napríklad pri adjektívach utvorených príponou *-ivý*, *-itý* a z nich utvorených prísloviak s príponou *-ive*, *-ite*), pri tvorbe prísloviak z pôvodných participiálnych základov prídavných mien stále jednoznačne prevažuje prípona *-e* a tým sa táto prípona pri celkovom pohľade na tvorenie prísloviak z adjektívnych základov dostáva vo vzťahu k prípone *-o* do istej rovnováhy. Tento poznatok opierame predovšetkým o konštatovanie vysokej produktivity opisovaného slovotvorného typu na tvorenie prísloviak v súčasnej spisovnej slovenčine.

4. Špecifikom tvorenia prísloviak z participiálnych základov je to, že takýmto základom môže byť nielen základná pozitívna forma derivovaného prídavného mena (porovnaj doteraz uvádzané príklady), ale aj forma s popierajúcou predponou *ne-*. Tu máme pred sebou viaceré prípady: 1. v najväčšom počte prípadov sa príslovka tvorí voľne od kladnej aj od zápornej formy základu, napríklad: *organizovane/neorganizovane*, *opakovane/neopakovane*, *podarene/nepodarene*, *zaslúžene/nezaslúžene*, *usporiadane/neusporiadane*, *skreslene/neskreslene*, *skrývane/neskrývane*, *premýšľane/nepremýšľane*, *modifikovane/nemodifikovane*, *plánovane/neplánovane*, *pohoršene/nepohoršene*, *odôvodnene/neodôvodnene*, *kvalifikovane/nekvalifikovane*, *komplikovane/nekompikované*, *nútene/nenútene*, *oprávnené/neoprávnené*, *sústredene/nesústredene*, *obmedzené/neobmedzené*, *zaslúžene/nezaslúžene*, *pripravené/nepripravené*, *vyberané/nevyberané*, *zatrpnuto/nezatrpnuto*, *zaujato/nezaujato*; *pohnuto/nepohnuto* aj *pohnute/nepohnute*, *pokrivené/nepokrivené*; 2. príslovka sa tvorí iba od kladnej podoby základu, napríklad: *blažene* (A. Hykisch), *zasnene*, *vytúžene*, *pochybene*, *podráždené*, *popudene* aj *popudeno*, *zhrozené*, *prekvapene*, *pomýlené*, *pomútené*, *zamýšľane*, *urýchlene*, *postihnuto*, *vyjavene*, *porazene*, *oživené*, *stelesnene* (A. Matuška), *onemene* (A. Hykisch), *uprene* aj *upreto*, *zamotane* aj *zamotano*, *nalákané*, *preláknuť* (A. Hykisch), *otvorene*, *oneskorene*, *oduševnene* (E. Fordinálová), *povznesené* (J. Zambor), *tlmene* (A. Hykisch: *tlmene odriekal modlitby*; J. Zambor: *tlmene svietača obloha*), *zadychčane*, *zapálené*, *pomätené*, *pojašene*, *pomotane* aj *pomotano*, *naradostene* (J. Rezník), *zamra-*

čene (J. Rezník), *šialene, zdesene, zahanbene* (T. Winkler), *vzdialene* (A. Hykisch), *zatajene* (J. Zambor), *trhane* aj *trhano* (druhá podoba je doložená u Z. Jesenskej), *namrzene, ul'ahčene* (J. Zambor), *začudovane* (P. Holka), *vzrušene* (A. Hykisch), *uvoľnene, skl'účene, unavene, ponížene, silene* (A. Hykisch), *rezignovane, fascinovane, zdesene* (A. Hykisch), *pomýlene, obnažene* (J. Vlnka); tieto prípady sú zvyčajné predovšetkým pri vyjadrovaní istej krajnej miery, vlastnosti alebo situácie, pri ktorej označení sa spravidla nedá rátať s jej popretím; 3. príslovka sa tvorí iba od zápornej podoby derivovaného adjektíva, ktorá je už lexikalizovaná a zachytáva sa alebo mala by sa zachytávať ako samostatná heslová stať vo výkladových a iných slovníkoch, napríklad: *nebadane, nevidane, neviazane, nedomyšlene* (M. Bátorová), *nepozorovane, nepoznane, nežiadane, nezatažene* (T. Winkler), *neregistrovane, neohrozene, neogabane, neohrabane, nepovolene, nepozvane, nekontrolovane, nečakane, nevyberane*; 4. príslovka sa tvorí od zápornej adjektívnej podoby, ktorej východiskové sloveso v zápornej forme bolo utvorené zdokonavujúcou predponou *z-*; takto vznikli príslovky typu *znechutene, znepokojene, znetvorene, znehybnene, znevýhodnene, zneuctene, znevážene, znepriatelene, znejasnene, znesvätené*.

5. Ako vidno aj z uvedených príkladov, príslovky utvorené zo základu trpného prídavného vznikli najmä z takých derivovaných prídavných mien, ktoré pochádzajú z dokonavých sloviess utvorených zdokonavujúcou predponou. Využívajú sa viaceré predpony s formálnou funkciou urobiť sloveso dokonavým, ako aj predpony prinášajúce okrem dokonavosti vidu do významu slovesa rozmanité významové odtienky. Takéto dokonavé slovesá vyslovujú dynamický príznak ako uzavretý, zavŕšený proces alebo ako výsledok istého procesu, výsledát, t. j. istý dosiahnutý stav, pri ktorého označení už z vidového hľadiska nemá rozhodujúce postavenie lexikálno-gramatická kategória slovesného vidu. Prítomnosťou uvedeného sémantického prvku zavŕšenosti sa len podporuje tendencia, aby sa z trpného prídavného – spolu s výmenou pôvodného slovesného kategoriálneho príznaku za nový, adjektívny – utvárali nové, plnohodnotné prídavné mená s vlastnou pozíciou v lexikálnom systéme jazyka.

Istým náprotivkom tohto typu sloviess sú prevzaté slovesá ako základy na vznik adjektíva a z neho utvorenej príslovky. Takúto pozíciu prisudzujeme týmto slovesám preto, že sú v našom jazyku vidovo nevyhranené a napospol

platiace ako obojvidové, t. j. nedokonavé a zároveň dokonavé. Príklady tohto typu, pravdaže, pochádzajú z intelektuálne náročnejších textov. Doktoré príklady na tento typ prísloviak sme už doniesli v predchádzajúcich častiach výkladu, na tomto mieste uvádzame ich relatívny sumár: *kvalifikovane/nekvalifikovane, zašifrovane* (J. Števcík), *separovane, kultivovane, rezervovane, informovane, rafinovane* (so vzdialeným významom oproti slovesnému základu), *nekontrolovane, privilegovane, neadaptovane, renomovane, rezignovane* (A. Hykisch)/*nerезignovane, rutinovane* (utvorené na základe analogickej slovtvorby), *prešpekulovane, vykonštruovane* (L. Čúzy), *modifikovane/nemodifikovane, organizovane/neorganizovane, zakomplexovane, deprimovane, fascinovane, derivovane/nederivovane, izolovane, komplikovane/nekomplicovane, neregistrovane, zainteresovane/nezainteresovane, rýmovane/nerýmovane, zašifrovane, retardovane*.

6. Pri opisovanom procese možno ešte v predchádzajúcom derivačnom stupni, t. j. pri utvorení prídavného mena slovnodruhovým prechodom, pozorovať zreteľnú zmenu aj v nekategoriálnych významových komponentoch, t. j. zmenu lexikálneho významu takéhoto prídavného mena. Možno to ukázať na príklade typu *zaryť // zaryť sa*: z neho sa utvára adjektívum *zarytý* s významom „tvrdý, pevný; úhlavný“ (napríklad nepriateľ) a z neho je príslovka *zaryto/zaryte* s významom zodpovedajúcim základovému prídavnému menu, ako to ukazujú spojenia *zaryto si tvrdiť stále to isté, zaryto popierať tvrdenie oponenta, zaryto mlčať, zaryto čušať, zaryto stáť na jednom mieste*. Tu prídavné meno a z neho utvorená príslovka sú významovo už značne vzdialené od pôvodného slovesa *zaryť*, prípadne jeho zvratnej podoby *zaryť sa*. Podobný príklad predstavuje prídavné meno v zápornej forme *neohrabaný* a z jeho základu utvorená príslovka *neohrabane* vo vzťahu k (potenciálnemu) základovému slovesu (*ne*)*ohrabat'*. Pravdaže, pri vzniku prídavného mena *neohrabaný* nie je vylúčený ani proces analogickej slovtvorby.

Prídavné mená zo základov trpných príchastí sa utvárajú od všetkých typov sloviak, pri ktorých sa tvorí tvar trpného príchastia. Z hľadiska intencných typov ide predovšetkým o slovesá subjektovo-objektového typu *kosiť* (*otec kosí lúku*) a o časť sloviak subjektového typu *pochodovať* (*vojsko pochoduje*), najmä ich predponových podôb. Obmedzene sa trpné príchastie tvorí od sloviak objektového (bezsubjektového) typu *mátať* (*v noci ho mátať*). Menej pravidelne, najmä v derivovaných významoch sa tvary trpného prí-

častia tvoria pri slovesách bezsubstanciálneho typu *pršať* (*prší*). Pravdaže, uvedená charakteristika slovesných základov na tvorenie prísloviak z hľadiska zaradenosti sloviak do intenčného systému slovenských sloviak je iba veľmi hrubá a zaslúžila by si podrobnejšiu sémantickú analýzu bohatšieho jazykového materiálu, ktorá by priniesla istú klasifikáciu typov takto tvorených prísloviak zo sémantického, ako aj z kvantitatívneho hľadiska. Takáto úloha však už prekračuje rozsahové možnosti tejto state.

Aj v závere našej analýzy je potrebné zdôrazniť, že proces tvorby prísloviak zo základu trpného prídavia je v spisovnej slovenčine veľmi živý a produktívny. Aj pomocou neho sa výdatne obohacuje slovný druh prísloviak o viaceré najmä významovo bohaté diferencované typy. Pohyby v rozsahu tvorenia prísloviak predstavujú jeden z najdynamickejších činiteľov pri paradigmatickom tvorení nových slov, pričom príslovky samy patria v súčasnom slovenskom spisovnom jazyku k najdynamickejšie sa rozvíjajúcim slovným druhom. Opísaným slovotvorným postupom zo základu trpného prídavia sa tvoria vlastnostné, prípadne akostno-vzťahové príslovky všetkých významových typov, pričom najpočetnejšiu skupinu predstavujú príslovky s významom spôsobu, prípadne kvality; toto poznanie je v súhlase s tým, že tento derivačný typ je charakteristický pre vlastnostné príslovky.

Analyzovaný proces tvorenia prísloviak zo základov trpného prídavia potvrdzuje v úvode naznačenú tézu, že interakcia medzi jednotlivými slovnými druhmi, prípadne istými triedami ich tvarov ako ich integrálnych súčastí je veľmi živá a, možno povedať, aj neuzavretá. Bohaté a rozmanité slovotvorné procesy prebiehajúce v našom jazyku jednak spôsobujú ustavičnú diferenciaciu slovných zásob a jej neprestajné prispôsobovanie sa novým vyjadrovacím potrebám a jednak do systému slovenského jazyka neprestajne prinášajú vnútrojazykovú vzájomnú významovo-výrazovú zviazanosť slovných druhov a svedčia o ich neprestajnej obnovovacej schopnosti. Pri týchto procesoch sú teda zapojené významové aj výrazové vlastnosti jazykového systému.

Ako osobitosť možno v závere uviesť, že prídavné mená formálne utvorené z nedokonavých bezpredponových aj predponových foriem participiálnych slovesných základov, ale majúcich význam dokonavých (svojím pôvodom) slovesných tvarov sa základom na tvorenie zodpovedajúcich prísloviak nestávajú. Máme na mysli prípady typu *pečený*, *varený*, *sušený*, *mletý*, *dusený*, *údený*, *plnený*, *krájaný*, *malovaný*, *leštený*, *zdobený*, *glazúro-*

vany, tepaný, ťahaný, pálený, šitý, prešivaný, vyšivaný, šnurovaný, dekorovaný, písaný, hovorený, krátený a podobné. Aj z hľadiska ďalších spomenutých kritérií možno o nich povedať, že uvedené a ďalšie podoby neplatia ako vlastnostné prídavné mená, lež ako vzťahové prídavné mená a v rámci procesu tvorenia prídavných mien a v ďalšom stupni potenciálnych prísloviek predstavujú tak samostatnú skupinu, vymedzenú osobitnými významovými aj výrazovými znakmi.

Napokon spomenieme príklady predložiek *vrátane*, *včítane*, ktoré sú utvorené slovnodruhovým prechodom zo zodpovedajúcej formy prísloviek; tento príklad totiž ukazuje, že slovnodruhovú prechod ani na stupni tvorenia prísloviek zo základu trpného príchastia nie je uzavretý a že môže pokračovať aj iným, novým smerom. Podobný slovnodruhovú prechod možno zaznamenať pri slove *vyslovene*, ktoré v istých prípadoch (v spojení s niektorými podstatnými menami, napríklad *Povedal si vyslovene hlúposť. – To bola z jeho strany vyslovene provokácia.*) už funguje aj ako zdôrazňovacia časť. Pravdaže, tieto prípady posudzujeme ako jednotlivé a vonkoncom sa svojím výskytom nedajú porovnávať s rozoberaným relatívne pravidelným a produktívnym typom tvorenia prísloviek zo základov trpných príchastí.

LITERATÚRA

HORECKÝ, Ján – BUZÁSSYOVÁ, Klára – BOSÁK, Ján a kol.: Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny. Bratislava: Veda 1989. 436 s.

KAČALA, Ján: Sémantická problematika slovnodruhových prechodov. (Slovnodruhovú prechody z neurčitých slovesných tvarov.) In: Slovenská reč, 1987, roč. 52, č. 4, s. 198 – 207.

KAČALA, Ján: Semantische Problematik der Wortartübergänge. In: Abstracts der Sektionsvorträge und Rundtischgespräche. XIV. Internationaler Linguistenkongress. Berlin. 10. – 15. August 1987. Organisiert unter der Schirmherrschaft des CIPL. Herausgeberkomitee, Berlin, Mai, 1987a (paralelné angl. znenie), s. 183.

KAČALA, Ján: Syntagmatický slovosled v slovenčine. Martin: Vydavateľstvo Matice slovenskej 2013. 220 s.

Krátky slovník slovenského jazyka. 4., doplnené a upravené vyd. Red. J. Kačala – M. Pisárčiková – M. Považaj. Bratislava: Veda 2003. 985 s.

ORAVEC, Ján – BAJZÍKOVÁ, Eugénia – FURDÍK, Juraj: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Morfológia. 2. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1988. 232 s.

RUŽIČKA, Jozef a kol.: Morfológia slovenského jazyka. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1966. 896 s.

ŠIKRA, Juraj: Sémantika slovenských prísloviek. Bratislava: Veda 1991. 212 s.

TERMINOLOGICKÉ SÚPISY

Nové a revidované slovenské mená machorastov 3. Machorasty Červeného zoznamu

RUDOLF ŠOLTÉS – JÁN KLIMENT

V predchádzajúcich častiach sme navrhli odstránenie rodovej homonymie medzi machorastmi a inými taxonomickými skupinami rastlín, ako aj v rámci samotných machorastov (Kliment – Šoltés, 2017) a vytvorili sme slovenské mená lesnícky významných machorastov a významných machorastov mokradí (Šoltés – Kliment, 2017).

V aktuálnom príspevku sme navrhli slovenské mená druhov Červeného zoznamu machorastov (Kubinská a kol., 2001), ktoré autori zaradili do kategórií ohrozenosti CR (kriticky ohrozený), EN (ohrozený), VU (zraniteľný) a LR:nt (takmer ohrozený). Ide o 67 druhov pečeňoviek a 193 taxónov (druhov a variet) machov. Ako nomenklatorický zdroj vedeckých názvov machov sme použili prácu Hill a kol. (2006), pri pečeňovkách prácu Kučera a kol. (2012). V prípade absencie vedeckého názvu niektorej pečeňovky sme ako nomenklatorický zdroj využili *Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska* (Kubinská – Janovicová, 1998); taxóny sú v tomto prípade označené hviezdíčkou (*). V záujme jednoznačnosti uvádzame vedecké mená aj s autor-skými citáciami. Pri niektorých rodoch machov (*Molendoa*, *Syntrichia*), ktoré sa v poslednej zmienenej práci neuvádzali, ale v súčasnosti sa opäť akceptujú, uvádzame ich slovenské mená publikované v práci V. Peciar (1957). Nové slovenské rodové mená sme tvorili len ojedinele. Týmto spôsobom sme postupovali pri rode *Oreas* – *vrchovček* či v prípade novozistenej homonymie slovenských mien *kalichovec* [pečeňovky rodu *Calypogeia* (Kliment – Šoltés, 2017) vs. huby rodu *Hygroaster* (Hagara, 2010)], *kapucnička* [machy rodov *Hookeria* (Peciar, 1957) a *Seligeria* (Kliment – Šoltés, 2017)] a *šupinovka* [pečeňovky rodu *Peltolepis* (Peciar, 1959) vs. huby rodu

Pholiota (Vido, 1955)]. Keďže pri oboch pečeňovkách aj danom machu ide o mladšie homonymá, nahradili sme ich menami *Calypogeia – kalichovček*, *Seligeria – kapucienka* a *Peltolepis – priveskovec*. Pri užšie vymedzených rodoch, vyčlenených z pôvodne širšie chápaného rodu, sme využili pravidlo o spoločnom rodovom mene (bližšie Kliment a kol., 2017). Pri tvorbe druhových mien sme sa opierali o už existujúce mená machorastov v príbuzných slovanských jazykoch. Orientovali sme sa na menoslovie ruské (Ignatov – Ignatova, 2003, 2004; Šljakov, 1979, 1980, 1981, 1982), ukrajinské (Bojko, 2015), české (Kučera – Váňa, 2006) a poľské (Jusik, 2012; Stebel a kol., 2012; Wolski a kol., 2012; Plášek, 2013; Żarnowiec – Stebel, 2014), prípadne sme mená tvorili prekladom ich vedeckého ekvivalentu, obmenou slovotvorného základu alebo podľa význačného znaku či vlastnosti rastliny. Dôsledne sme dbali, aby navrhované mená vyhovovali základným menoslovným zásadám, ako je zrozumiteľnosť, jednoznačnosť, výstižnosť, vecná a jazyková správnosť, ľubozvučnosť (Bayer a kol., 1947), a aby boli v súlade s aktuálnymi menotvornými pravidlami (Kliment a kol., 2017). Zmeny niektorých rodových mien v dôsledku odstraňovania homonymie podnietili následnú zmenu mien druhov, pričom však viaceré už publikované druhové epiteta ostali nezmenené (napr. *Riccia bifurca – mrvka vidlicovitá* → *závrtok vidlicovitý*).

Novonavrhované slovenské mená skontrolovali relevantní členovia nomenklatorickej komisie Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV (Mgr. Anna Bérešová-Guttová, PhD., PhDr. Dana Guričanová, Mgr. Alica Hindáková, PhD., Mgr. Viktor Kučera, PhD.) a doc. Mgr. Katarína Mišíková, PhD., z Katedry botaniky Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave, za čo im patrí naše poďakovanie.

Vedecké meno	Navrhnuté slovenské meno
PEČEŇOVKY	
<i>Anthelia juratzkana</i> (Limpr.) Trevis.	kvetuška Juratzkova
<i>Asterella lindenberghiana</i> (Corda) Arnell *	šticovka Lindenberghova
<i>Asterella saccata</i> (Wahlenb.) A. Evans	šticovka vačkovitá
<i>Athalamia hyalina</i> (Sommerf.) S. Hatt. *	hrdzavka číra
<i>Calypogeia fissa</i> (L.) Raddi	kalichovček zbrázdený
<i>Cephalozia ambigua</i> C. Massal. *	šiškovka obojpoľavná
<i>Cephalozia connivens</i> (Dicks.) Lindb.	šiškovka zahnutá

<i>Cephalozia loitlesbergeri</i> Schiffn.	šiškovka Loitlesbergerova
<i>Cephaloziella elegans</i> (Heeg) Schiffn.	šiškovček pôvabný
<i>Cephaloziella massalongi</i> (Spruce) Müll. Frib. *	šiškovček Massalongov
<i>Cladopodiella francisci</i> (Hook.) H. Buch ex Jörg.	rozkonárelec Franciso
<i>Cololejeunea rossettiana</i> (C. Massal.) Schiffn.	bradavkovec Rossettiho
<i>Eremonotus myriocarpus</i> (Carrington) Lindb. et Kaal. ex Pearson *	trsovka mnohoplodá
<i>Frullania jackii</i> Gottsche *	dukátovka Jackova
<i>Gymnocolea inflata</i> (Huds.) Dumort.	nahuľka nafúknutá
<i>Gymnomitrium alpinum</i> (Gottsche ex Husn.) Schiffn. syn. <i>Marsupella alpina</i> (Gottsche ex Husn.) Bernet	holohlávok alpínsky
<i>Gymnomitrium apiculatum</i> (Schiffn.) Müll. Frib. *	holohlávok zašpicatený
<i>Gymnomitrium brevissimum</i> (Schleich. ex Dumort.) Warnst. syn. <i>Marsupella brevissima</i> (Schleich. ex Dumort.) Grolle	holohlávok pestrý
<i>Isopaches bicrenatus</i> (Schmidel ex Hoffm.) H. Buch syn. <i>Lophozia bicrenata</i> (Schmidel ex Hoffm.) Dumort.	zárezovka zúbkovaná
<i>Jungermannia polaris</i> Lindb. *	trsovka polárna
<i>Jungermannia pumila</i> With.	trsovka drobná
<i>Kurzia trichoclados</i> (Müll. Frib.) Grolle	ostnatka vláskovitá
<i>Leiocolea heterocolpos</i> (Thed. ex Hartm.) H. Buch syn.: <i>Lophozia heterocolpos</i> (Thed. ex Hartm.) M. Howe	valcovka vzpriamená
<i>Lophozia wenzelii</i> (Nees) Steph.	zárezovka Wenzelova
<i>Mannia gracilis</i> (F. Weber) Schill et D. G. Long syn. <i>Asterella gracilis</i> (F. Weber) Underw.	grimaldia štíhla
<i>Mannia pilosa</i> (Hornem.) Frye et L. Clark. *	grimaldia chĺpkatá
<i>Marsupella commutata</i> (Limpr.) Bernet *	mešcovka premenlivá
<i>Marsupella ramosa</i> Müll. Frib. *	mešcovka rozkonárená
<i>Marsupella revoluta</i> (Nees) Dumort. *	mešcovka ohrnutá
<i>Marsupella sphacelata</i> (Gieseke ex Lindenb.) Dumort.	mešcovka škvrnitá
<i>Marsupella sprucei</i> (Limpr.) Bernet	mešcovka Spruceova
<i>Moerckia blyttii</i> (Moerch) Brockm.	vlnivka Blyttova
<i>Moerckia hibernica</i> (Hook.) Gottsche *	vlnivka írsky
<i>Nardia breidlereri</i> (Limpr.) Lindb. *	obličkovec Breidlerov
<i>Nardia insecta</i> Lindb.	obličkovec zrezaný
<i>Obtusifolium obtusum</i> (Lindb.) S. W. Arnell syn. <i>Lophozia obtusa</i> (Lindb.) A. Evans	zárezovka tupá

<i>Odontoschisma elongatum</i> (Lindb.) A. Evans *	slatinovka predĺžená
<i>Orthocaulis atlanticus</i> (Kaal.) H. Buch syn. <i>Barbilophozia atlantica</i> (Kaal.) Müll. Frib.	bradatka atlantická
<i>Oxymitra paleacea</i> Bisch. *	ryhovka šupinkovitá
<i>Peltolepis quadrata</i> (Saut.) Müll. Frib. *	príveskovec štvordielny
<i>Pleurocladula albescens</i> (Hook.) Grolle *	pazúrovka belavá
<i>Porella cordaeana</i> (Huebener) Moore	uchatka Cordova
<i>Riccia bifurca</i> Hoffm.	závrtoč vidlicovitý
<i>Riccia cavernosa</i> Hoffm.	závrtoč dutinkatý
<i>Riccia ciliata</i> Hoffm.	závrtoč chĺpkatý
<i>Riccia fluitans</i> L.	závrtoč plávajúci
<i>Riccia gougetiana</i> Durieu et Mont. *	závrtoč Gougetov
<i>Riccia pseudopapillosa</i> Levier *	závrtoč papilnatý
<i>Riccia rhenana</i> Lorb. ex Müll. Frib.	závrtoč rýnsky
<i>Scapania calcicola</i> (Arnell et J. Perss.) Ingham	korýtkovec vápnomilný
<i>Scapania compacta</i> (A. Roth) Dumort.	korýtkovec stlačený
<i>Scapania cuspiduligera</i> (Nees) Müll. Frib.	korýtkovec zašpicatený
<i>Scapania helvetica</i> Gottsche	korýtkovec švajčiarsky
<i>Scapania massalongi</i> (Müll. Frib.) Müll. Frib. *	korýtkovec Massalongov
<i>Scapania paludicola</i> Loeske et Müll. Frib.	korýtkovec močiarny
<i>Scapania paludosa</i> (Müll. Frib.) Müll. Frib.	korýtkovec mokradľový
<i>Scapania parvifolia</i> Warnst.	korýtkovec malolistý
<i>Scapania praetervisa</i> Meyl.	korýtkovec nebadaný
<i>Scapania subalpina</i> (Nees ex Lindenb.) Dumort.	korýtkovec horský
<i>Schistochilopsis grandiretis</i> (Lindb. ex Kaal.) Konst. syn. <i>Lophozia grandiretis</i> (Lindb. ex Kaal.) Schiffn.	zárezovka veľkobunková
<i>Schistochilopsis opacifolia</i> (Culm. ex Meyl.) Konst. syn. <i>Lophozia opacifolia</i> Culm. ex Meyl.	zárezovka tmavá
<i>Schljakovianthus quadrilobus</i> (Lindb.) Konst. et Vilnet syn. <i>Barbilophozia quadriloba</i> (Lindb.) Loeske	bradatka štvorlaločková
<i>Solenostoma confertissimum</i> (Nees) Schljakov syn. <i>Jungermannia confertissima</i> Nees	trsovka stlačená
<i>Solenostoma subellipticum</i> (Lindb. ex Kaal.) R. M. Schust. syn. <i>Jungermannia subelliptica</i> (Lindb. ex Kaal.) Levier	trsovka eliptická
<i>Tritomaria exsectiformis</i> (Breidl.) Schiffn. ex Loeske	trojačka vykrajovaná
<i>Tritomaria polita</i> (Nees) Jörg. *	trojačka lesklá
<i>Tritomaria scitula</i> (Taylor) Jörg. *	trojačka úhľadná

MACHY	
<i>Aloina brevirostris</i> (Hook. et Grev.) Kindb.	tučnolistok krátkolistý
<i>Andraeaea blyttii</i> Schimp.	štrbinka Blyttova
<i>Andraeaea crassinervia</i> Bruch.	štrbinka širokorebrová
<i>Andraeaea frigida</i> Huebener	štrbinka řadová
<i>Andraeaea obovata</i> Thed.	štrbinka obrátenovajcovitá
<i>Anomobryum julaceum</i> (Schrad. ex P. Gaertn. et al.) Schimp.	škridlec pôvabný
<i>Anomodon rostratus</i> (Hedw.) Schimp.	drsnolist rozložený
<i>Anomodon rugelii</i> (Müll. Hal.) Keissl.	drsnolist Rugelov
<i>Archidium alternifolium</i> (Hedw.) Mitt.	pramach striedavolistý
<i>Arctoa fulvella</i> (Dicks.) Bruch et Schimp.	vázovka plavá
<i>Barbula enderesii</i> Garov.	fúzačík Enderesov
<i>Blindia acuta</i> (Hedw.) Bruch et Schimp.	hruškovka ostrá
<i>Blindia caespiticia</i> (F. Weber et D. Mohr) Müll. Hal. syn.: <i>Stylostegium caespiticium</i> (F. Weber et D. Mohr) Bruch et Schimp.	hruškovka trsovitá
<i>Brachydontium trichodes</i> (F. Weber) Milde	krátkozúbok vláskovitý
<i>Brachytheciastrum trachypodium</i> (Brid.) Ignatov et Huttunen syn. <i>Brachythecium trachypodium</i> (Brid.) Schimp.	bankovec tatranský
<i>Brachytheciastrum vanekii</i> (Šmarda) Ochyra et Żarnowiec syn. <i>Brachythecium vanekii</i> Šmarda	bankovec Vaňkov
<i>Brachythecium laetum</i> (Brid.) Schimp. syn. <i>B. oxycladon</i> auct. non (Brid.) A. Jaeger	bankovec pestrý
<i>Brachythecium turgidum</i> (Hartm.) Kindb.	bankovec zdurený
<i>Bryoerythrophyllum rubrum</i> (Jur. ex Geh) P. C. Chen	palošík červený
<i>Bryum arcticum</i> (R. Br.) Bruch et Schimp.	prútník severský
<i>Bryum calophyllum</i> R. Br. syn. <i>Bryum axel-blyttii</i> Kaurin ex H. Philib.	prútník úhľadný
<i>Bryum demaretianum</i> Arts	prútník ohraničený
<i>Bryum intermedium</i> (Brid.) Blandow	prútník prostredný
<i>Bryum kunzei</i> Hornsch.	prútník Kunzeho
<i>Bryum mildeanum</i> Jur.	prútník Mildeov
<i>Bryum muehlenbeckii</i> Bruch et Schimp.	prútník Mühlenbeckov
<i>Bryum neodamense</i> Itzigs. syn.: <i>Bryum subneodamense</i> Kindb.	prútník neodamský
<i>Bryum schleicheri</i> DC.	prútník Schleicherov

<i>Bryum turbinatum</i> (Hedw.) Turner	průtník čiaškovitý
<i>Bryum uliginosum</i> (Brid.) Bruch et Schimp.	průtník močiarny
<i>Bryum weigelii</i> Spreng.	průtník Weigelov
<i>Bryum wrightii</i> Sull. et Lesq.	průtník Wrightov
<i>Callicladium haldanianum</i> (Grev.) H. A. Crum	rôznoлистok Haldaneov
<i>Campyliadelphus elodes</i> (Lindb.) Kanda syn. <i>Campylium elodes</i> (Lindb.) Kindb.	zlatolistok močiarny
<i>Campylopus flexuosus</i> (Hedw.) Brid.	kriváček pokrútený
<i>Campylopus pyriformis</i> (Schultz) Brid.	kriváček hruškovitý
<i>Campylopus subulatus</i> Schimp. ex Milde	kriváček krátkolistý
<i>Campylostelium saxicola</i> (F. Weber et D. Mohr) Bruch et Schimp.	krivák skalný
<i>Cleistocarpidium palustre</i> (Bruch et Schimp.) Ochyra et Bednarek-Ochyra syn. <i>Pleuridium palustre</i> (Bruch et Schimp.) Bruch et Schimp.	ihlolist močiarny
<i>Cnestrum alpestre</i> (Wahlenb. ex Huebener) Nyholm ex Mogensen	zubák alpínsky
<i>Conardia compacta</i> (Drumm. ex Müll. Hal.) H. Rob.	zobul'ka hustotrsá
<i>Conostomum tetragonum</i> (Hedw.) Lindb.	kužel'ník štvorhanný
<i>Cynodontium tenellum</i> (Schimp.) Limpr.	zubatec skrútený
<i>Dichodontium flavescens</i> (Dicks.) Lindb.	klanozubec plavý
<i>Dicranella crispa</i> (Hedw.) Schimp.	dvojhrotka kučeravá
<i>Dicranella grevilleana</i> (Brid.) Schimp.	dvojhrotka Grevilleova
<i>Dicranella rufescens</i> (Dicks.) Schimp.	dvojhrotka ryšavá
<i>Dicranodontium asperulum</i> (Mitt.) Broth.	hrotozubec drsný
<i>Dicranum flagellare</i> Hedw.	dvojhrot výbežkatý
<i>Dicranum flexicaule</i> Brid. syn. <i>Dicranum congestum</i> Brid.	dvojhrot nahustený
<i>Dicranum groenlandicum</i> Brid.	dvojhrot grónsky
<i>Dicranum spadiceum</i> J. E. Zetterst.	dvojhrot gaštanový
<i>Dicranum spurium</i> Hedw.	dvojhrot nepravý
<i>Dicranum undulatum</i> Schrad. ex Brid. syn.: <i>Dicranum bergeri</i> Blandow	dvojhrot vlnkatý
<i>Dicranum viride</i> (Sull. et Lesq.) Lindb.	dvojhrot zelený
<i>Didymodon asperifolius</i> (Mitt.) H. A. Crum, Steere et L. E. Anderson	fúzačík drsnolistý
<i>Didymodon cordatus</i> Jur.	fúzačík srdcovitý

<i>Didymodon giganteus</i> (Funck.) Jur.	fúzačík obrovský
<i>Didymodon glaucus</i> Ryan	fúzačík sivý
<i>Didymodon johansenii</i> (R. S. Williams) H. A. Crum syn. <i>Barbula johansenii</i> R. S. Williams	fúzačík Johansenov
<i>Didymodon spadiceus</i> (Mitt.) Limpr.	fúzačík gaštanový
<i>Didymodon tophaceus</i> (Brid.) Lisa	fúzačík vápenný
<i>Didymodon vinealis</i> (Brid.) R. H. Zander	fúzačík viničný
<i>Ditrichum lineare</i> (Sw.) Lindb.	ďvojlások pošvatý
<i>Ditrichum pusillum</i> (Hedw.) Hampe	ďvojlások ohrnutý
<i>Drepanocladus polygamus</i> (Schimp.) Hedenäs syn. <i>Campylium polygamum</i> (Schimp.) Lange et C. E. O. Jensen	kosákovec mnohosubný
<i>Drepanocladus sendtneri</i> (Schimp. ex H. Müll.) Warnst.	kosákovec Sendtnerov
<i>Encalypta rhabtocarpa</i> Schwägr.	šišiačík lemovaný
<i>Encalypta spatulata</i> Müll. Hal.	šišiačík lopatkovitý
<i>Entosthodon muhlenbergii</i> (Turner) Fife syn. <i>Funaria muhlenbergii</i> Turner	miešok Muhlenbergov
<i>Ephemerum recurvifolium</i> (Dicks.) Boulay	přchavka krivolistá
<i>Fissidens curvatus</i> Hornsch. syn. <i>Fissidens algarvicus</i> Solms	pošvatec zakrivený
<i>Fissidens exilis</i> Hedw.	pošvatec neobrúbený
<i>Fissidens osmundoides</i> Hedw.	pošvatec osmundovitý
<i>Fissidens viridulus</i> (Sw. ex anon.) Wahlenb.	pošvatec zelenkastý
<i>Grimmia alpestris</i> (F. Weber et D.Mohr) Schleich.	drobivka alpínska
<i>Grimmia anodon</i> Bruch et Schimp.	drobivka nahoústa
<i>Grimmia donniana</i> Sm.	drobivka česká
<i>Grimmia funalis</i> (Schwägr.) Bruch et Schimp.	drobivka stočená
<i>Grimmia longirostris</i> Hook. syn. <i>Grimmia affinis</i> Hornsch.	drobivka príbuzná
<i>Grimmia mollis</i> Bruch et Schimp. syn. <i>Hydrogrimmia mollis</i> (Bruch et Schimp.) Loeske	drobivka mäkká
<i>Grimmia plagiopodia</i> Hedw.	drobivka vystúpavá
<i>Grimmia ramondii</i> (Lam. et DC.) Margad. syn. <i>Dryptodon patens</i> (Hedw.) Brid.	drobivka otvorená
<i>Grimmia reflexidens</i> Müll. Hal. syn. <i>Grimmia sessitana</i> De Not.	drobivka krivozubá
<i>Gymnostomum boreale</i> Nyholm et Hedenäs	naháčik severský
<i>Gyroweisia tenuis</i> (Hedw.) Schimp.	drobnolist útlý

<i>Henediella heimii</i> (Hedw.) R. H. Zander syn. <i>Desmatodon heimii</i> (Hedw.) Mitt.	spletenec Heimov
<i>Herzogiella striatella</i> (Brid.) Z. Iwats.	trúchnivka odstávajúca
<i>Heterophyllum affine</i> (Hook.) M. Fleisch.	rôznoлистok príbuzný
<i>Hygroamblystegium humile</i> (P. Beauv.) Vanderp., Goffinet et Hedenäs syn. <i>Amblystegium humile</i> (P. Beauv.) Crundw.	urnovec nízky
<i>Hygrohypnum luridum</i> (Hedw.) Jenn.	zmáčanec potočný
<i>Hypnum bambergeri</i> Schimp.	rakyt Bambergerov
<i>Hypnum callichroum</i> Brid.	rakyt pestrý
<i>Hypnum procerrimum</i> Molendo syn. <i>Ctenidium procerrimum</i> (Molendo) Lindb.	rakyt štihly
<i>Hypnum sauteri</i> Schimp.	rakyt Sauterov
<i>Isopterygiopsis muelleriana</i> (Schimp.) Z. Iwats.	drobnolistok Müllerov
<i>Kiaeria falcata</i> (Hedw.) I. Hagen	briadka kosákovitá
<i>Kindbergia praelonga</i> (Hedw.) Ochyra syn. <i>Eurhynchium praelongum</i> (Hedw.) Schimp.	ostnatec predĺžený
<i>Meesia longiseta</i> Hedw.	bakuľka dlhostopkatá
<i>Microbryum davallianum</i> (Sm.) R. H. Zander syn. <i>Pottia davalliana</i> (Sm.) C. E. O. Jensen	zemovka Davallova
<i>Molendoa sendtneriana</i> (Bruch et Schimp.) Limpr. syn. <i>Anoetangium sendtnerianum</i> Bruch et Schimp.	žľabovka Sendtnerova
<i>Molendoa tenuinervis</i> Limpr. syn. <i>Anoetangium tenuinerve</i> (Limpr.) Paris	žľabovka tenkorebrová
<i>Myurella sibirica</i> (Müll. Hal.) Reimers	peniažkovec sibírsky
<i>Myurella tenerrima</i> (Brid.) Lindb.	peniažkovec najmenejší
<i>Oncophorus virens</i> (Hedw.) Brid.	dvojhrot zelený
<i>Oncophorus wahlenbergii</i> Brid.	dvojhrot Wahlenbergov
<i>Oreas martiana</i> (Hoppe et Hornsch.) Brid.	vrchovček Martiho
<i>Oreoweisia torquescens</i> (Hornsch. ex Brid.) Wijk et Margad.	zubatec pokrútený
<i>Orthothecium chryseon</i> (Schwägr.) Schimp.	rovnoplod zlatistý
<i>Orthotrichum alpestre</i> Bruch et Schimp.	bochník horský
<i>Orthotrichum cupulatum</i> Hoffm. ex Brid. var. <i>fuscum</i> (Venturi) Boulay syn. <i>Orthotrichum limprichtii</i> I. Hagen	bochník čiaškovitý hnedý syn. bochník Limprichtov
<i>Orthotrichum lyellii</i> Hook. et Taylor	bochník Lyellov
<i>Orthotrichum speciosum</i> Nees	bochník úhľadný
<i>Orthotrichum urnigerum</i> Myrin	bochník ohrnutý

<i>Oxyrrhynchium pumilum</i> (Wilson) Loeske syn. <i>Eurhynchium pumilum</i> (Wilson) Schimp.	ostnatec maličký
<i>Oxystegus tenuirostris</i> (Hook. et Taylor) A. J. E. Sm.	hrotovec stenčený
<i>Paludella squarrosa</i> (Hedw.) Brid.	bahurinka kostrbatá
<i>Paraleucobryum sauteri</i> (Bruch et Schimp.) Loeske	rebrovec Sauterov
<i>Philonotis caespitosa</i> Jur.	mokradník trsnatý
<i>Physcomitrium sphaericum</i> (C. F. Ludw. ex Schkuhr) Brid.	nadutec guľovitý
<i>Plagiobryum demissum</i> (Hook.) Lindb.	jahňadník pritlačený
<i>Plagiothecium denticulatum</i> (Hedw.) Schimp. var. <i>undulatum</i> R. Ruthe ex Geh. syn. <i>Plagiothecium ruthei</i> Limpr.	lesklec zúbkatý vlnkatý syn. lesklec Rutheov
<i>Plagiothecium latebricola</i> Schimp.	lesklec nebadaný
<i>Plasteurhynchium striatulum</i> (Spruce) M. Fleisch. syn. <i>Isothecium striatulum</i> (Spruce) Kindb.	plazivec pruhovaný
<i>Pleuridium acuminatum</i> Lindb.	ihlo list striedavolistý
<i>Pohlia andalusica</i> (Höhn.) Broth.	celokrajka andalúzska
<i>Pohlia elongata</i> Hedw. var. <i>acuminata</i> (Hornsch.) Huebener syn. <i>Pohlia ambigua</i> (Limpr.) Broth.	celokrajka predĺžená končistá syn. celokrajka premenlivá
<i>Pohlia filum</i> (Schimp.) Martensson	celokrajka štíhla
<i>Pohlia longicolla</i> (Hedw.) Lindb.	celokrajka dlhokrká
<i>Pohlia ludwigii</i> (Spreng. ex Schwägr.) Broth.	celokrajka Ludwigoва
<i>Pohlia melanodon</i> (Brid.) A. J. Shaw	celokrajka červenkastá
<i>Pohlia obtusifolia</i> (Vill. ex Brid.) L. F. Koch	celokrajka tupolistá
<i>Pohlia prolifera</i> (Kindb.) Lindb. ex Broth.	celokrajka kopijovitá
<i>Polytrichastrum longisetum</i> (Sw. ex Brid.) G. L. Sm. syn. <i>Polytrichum longisetum</i> Sw. ex Brid.	ploník štíhly
<i>Polytrichastrum pallidisetum</i> (Funck) G. L. Sm. syn. <i>Polytrichum pallidisetum</i> Funck	ploník bledý
<i>Protobryum bryoides</i> (Dicks.) J. Guerra et M. J. Cano syn. <i>Pottia bryoides</i> (Dicks.) Mitt.	zemovka prútnikovitá
<i>Pseudephemerum nitidum</i> (Hedw.) Loeske	bahníček lesklý
<i>Pseudobryum cinclidioides</i> (Huebener) T. J. Kop.	merik kopulkovitý
<i>Pseudocalliergon lycopodioides</i> (Brid.) Hedenäs syn. <i>Drepanocladus lycopodioides</i> (Brid.) Warnst.	kosákovec plavňovitý
<i>Pseudoleskea patens</i> (Lindb.) Kindb.	drapuľka otvorená
<i>Pseudoleskea radicata</i> (Mitt.) Macoun et Kindb.	drapuľka plstnatá
<i>Pseudoleskea saviana</i> (De Not.) Latzel	drapuľka južná

<i>Pseudoleskeella rupestris</i> (Berggr.) Hedenäs et L. Söderstr.	niťovka skalná
<i>Pseudotaxiphyllum elegans</i> (Brid.) Z. Iwats.	plazivec úhl'adný
<i>Pterygoneurum kozlovii</i> Laz.	perutníček Kozlovov
<i>Pterygoneurum lamellatum</i> (Lindb.) Jur.	perutníček lištovitý
<i>Pterygoneurum subsessile</i> (Brid.) Jur.	perutníček prirastený
<i>Racomitrium affine</i> (F. Weber et D. Mohr) Lindb.	trhanček príbuzný
<i>Racomitrium aquaticum</i> (Brid. ex Schrad.) Brid.	trhanček vlhkomilný
<i>Racomitrium fasciculare</i> (Hedw.) Brid.	trhanček zväzkovitý
<i>Racomitrium macounii</i> Kindb.	trhanček Macounov
<i>Racomitrium microcarpon</i> (Hedw.) Brid.	trhanček maloplodý
<i>Rhizomnium pseudopunctatum</i> (Bruch et Schimp.) T. J. Kop.	merík okrúhloplodý
<i>Rhynchostegiella curviseta</i> (Brid.) Limpr.	zobuľka krivostopkatá
<i>Rhynchostegiella teneriffae</i> (Mont.) Dirkse et Bouman syn. <i>R. jacquinii</i> (Garov.) Limpr.	zobuľka dlholistá
<i>Rhynchostegiella tenuicaulis</i> (Spruce) Kartt.	zobuľka západná
<i>Rhynchostegium megapolitanum</i> (Blandow ex F. Weber et D. Mohr) Schimp.	zobáčik otočený
<i>Rhynchostegium rotundifolium</i> (Scop. ex Brid.) Schimp.	zobáčik okrúhlolistý
<i>Schistidium atrofusum</i> (Schimp.) Limpr.	vrstevnatka čiernohnedá
<i>Schistidium boreale</i> Poelt	vrstevnatka severská
<i>Schistidium rivulare</i> (Brid.) Podp.	vrstevnatka potočná
<i>Schistidium tenerum</i> (J. W. Zetterst.) Nyholm	vrstevnatka útla
<i>Schistidium trichodon</i> (Brid.) Poelt	vrstevnatka chlpozubá
<i>Sciuro-hypnum glaciale</i> (Schimp.) Ignatov et Huttunen syn. <i>Brachythecium glaciale</i> Schimp.	bankovec ľadovcový
<i>Seligeria acutifolia</i> Lindb.	kapucienka ostrolistá
<i>Seligeria calcarea</i> (Hedw.) Bruch et Schimp.	kapucienka vápnomilná
<i>Seligeria campylopoda</i> Kindb.	kapucienka zakrivená
<i>Seligeria irrigata</i> (H. K. G. Paul et Schonau) Ochyra et Gos	kapucienka zaplavovaná
<i>Seligeria oelandica</i> C. E. O. Jensen et Medelius	kapucienka severská
<i>Sphagnum balticum</i> (Russow) C. E. O. Jensen	rašelinník baltský
<i>Sphagnum majus</i> (Russow) C. E. O. Jensen	rašelinník väčší
<i>Sphagnum molle</i> Sull.	rašelinník mäkký
<i>Sphagnum riparium</i> Ångstr.	rašelinník pobrežný

<i>Splachnum ampullaceum</i> Hedw.	ampulka baňatá
<i>Syntrichia calcicola</i> J. J. Amann syn. <i>Tortula calcicollens</i> W. A. Kramer	ostnochl p vápnomilný
<i>Syntrichia papillosa</i> (Wilson) Jur. syn. <i>Tortula papillosa</i> Wilson	ostnochl p bradavkový
<i>Taxiphyllum densifolium</i> (Lindb. ex Broth.) Reimers	tisovník hustolistý
<i>Tayloria splachnoides</i> (Schleich. ex Schwägr.) Hook.	krkuľka ampulkovitá
<i>Tetrodontium repandum</i> (Funck) Schwägr.	štvorzub zahnutý
<i>Timmia norvegica</i> J. E. Zetterst.	strapaňa nórska
<i>Tortella inclinata</i> var. <i>densa</i> (Lorentz et Molendo) Limpr. syn. <i>T. densa</i> (Lorentz et Molendo) Crundw. et Nyholm	závitovka nachýlená nahustená syn. závitovka nahustená
<i>Tortella rigens</i> Alberts.	závitovka chladnomilná
<i>Tortula mucronifolia</i> Schwägr.	skrútenec hrotitý
<i>Tortula obtusifolia</i> (Schwägr.) Mathieu	skrútenec tupolistý
<i>Tortula randii</i> (Kenn.) R. H. Zander	skrútenec Randov
<i>Trichostomum crispulum</i> Bruch	chlpatec kučeravý
<i>Trichostomum triumphans</i> De Not. syn.: <i>Weissia triumphans</i> (De Not.) M. O. Hill	chlpatec južný
<i>Ulota bruchii</i> Hornsch. ex Brid.	brčkavec Bruchov
<i>Weissia longifolia</i> Mitt.	brvinka kučeravá
<i>Weissia squarrosa</i> (Nees et Hornsch.) Müll. Hal.	brvinka kostrbatá
<i>Zygodon dentatus</i> (Limpr.) Kartt.	jarmovec zubatý
<i>Zygodon gracilis</i> Wilson	jarmovec štíhly

LITERATÚRA

BAYER, Emil – HRABĚ, Sergej – KOSTROŇ, Karel – ZAVŘEL, Jan: Zásady českého zoologického názvosloví. In: Sborník Vysoké školy zemědělské v Brně, 1948, Fakulta lesnická, sign. D31, s. 1 – 55.

BOJKO, Mychajlo Fedosiovyč: Ukraïns'ki nazvy mochopodibnych. In: Čornomorskyj botaničnyj žurnal, 2015, roč. 11, č. 2, s. 178 – 216.

HAGARA, Ladislav: Huby. In: Tatra – Příroda. Eds. A. Koutná – B. Chovancová. Praha: Baset 2010, s. 345 – 364.

HILL, Mark Oliver – BELL, Neil – BRUGGEMAN-NANNENGA, Maria A. – BRUGUÉS, Montserrat – CANO, Maria – ENROTH, Johannes – FLATBERG, Kjell I. – FRAHM, Jan P. – GALLEGO, Marisa T. – GARILLETI, Ricardo – GUERRA, Juan – HEDENÄS, Lars

– HOLYOAK, David – HYVONEN, Juha – IGNATOV, Michail S. – LARA, Francisco – MAZIMPAKA, Vicente – MUNOZ, Jose – SÖDERSTRÖM, Lars: Bryological Monograph. An annotated checklist of the mosses of Europe and Macaronesia. In: Journal of Bryology, 2006, roč. 28, s. 198 – 267.

IGNATOV, Michail S. – IGNATOVA, Elena A.: Flora mchov srednej časti evropejskoj Rossii. Tom 1. *Sphagnaceae – Hedwigiaceae*. Moskva: Izdatel'stvo KMK 2003. 608 s.

IGNATOV, Michail S. – IGNATOVA, Elena A.: Flora mchov srednej časti evropejskoj Rossii. Tom 2. *Fontinalaceae – Amblystegiaceae*. Moskva: Izdatel'stvo KMK 2004. 960 s.

JUSIK, Szymon: Klucz do oznaczania mchów i wątrobowców wodnych dla potrzeb oceny stanu ekologicznego wód powierzchniowych w Polsce. Warszawa: Biblioteka Monitoringu Środowiska 2012. 262 s.

KLIMENT, Ján – FERÁKOVÁ, Viera – GOLIAŠOVÁ, Kornélia – HINDÁK, František – HINDÁKOVÁ, Alica – HODÁLOVÁ, Iva – KOCHJAROVÁ, Judita – KUBINSKÁ, Anna – LACKOVIČOVÁ, Anna – LIZOŇ, Pavel – MARHOLD, Karol – MÁRTONFI, Pavol: Zásady, pravidlá a odporúčania pre tvorbu a revíziu slovenského menoslovia siníc, rias, húb a rastlín. In: Bulletin Slovenskej botanickej spoločnosti, 2017, roč. 39, suplement 1, s. 1 – 79.

KLIMENT, Ján – ŠOLTĚS, Rudolf: Nové a revidované slovenské mená machorastov. 1. Odstraňovanie rodovej homonymie. In: Kultúra slova, 2017, roč. 51, č. 4, s. 217 – 229.

KUBINSKÁ, Anna – JANOVIČOVÁ, Katarína: Machorasty. In: Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. Eds. K. Marhold – F. Hindák. Bratislava: Veda 1998, s. 297 – 332.

KUBINSKÁ, Anna – JANOVIČOVÁ, Katarína – ŠOLTĚS, Rudolf: Červený zoznam machorastov Slovenska. In: Červený zoznam rastlín a živočíchov Slovenska. Eds. D. Baláž – K. Marhold – P. Urban. Ochrana prírody, 2001, roč. 20, suplement, s. 31 – 43.

KUČERA, Jan – VÁŇA, Jiří: Seznam a červený seznam mechorostů České republiky (2005). In: Příroda, 2006, roč. 23, s. 1 – 104.

KUČERA, Jan – VÁŇA, Jiří – HRADÍLEK, Zbyněk: Bryophyte flora of the Czech Republic: updated checklist and Red List and a brief analysis. In: Preslia, 2012, roč. 84, s. 813 – 850.

PECIAR, Vojtech: Slovenská bryologická nomenklatúra. Časť I. Musci. In: Slovenské odborné názvoslovie, 1957, roč. 5, č. 6, s. 166 – 174.

PECIAR, Vojtech: Slovenská bryologická nomenklatúra. Časť II. Hepaticae. In: Slovenské odborné názvoslovie, 1959, roč. 7, č. 7, s. 207 – 209.

PLÁŠEK, Vítězslav: Mszaki w lasach. Przewodnik terenowy dla leśników i taksatorów. Warszawa: Centrum Informacyjne Lasów Państwowych 2013. 130 s.

STEBEL, Adam – FOJCIK, Barbara – KLAMA, Henryk – ŻARNOWIEC, Jan: Czerwona lista mszaków województwa śląskiego. In: Czerwone listy wybranych grup grzybów i roślin województwa śląskiego. Ed. J. B. Parusel. Katowice: Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska 2012, s. 73 – 104.

ŠLJAKOV, Roman Nikolajevič: Pečenočnyje mchi severa SSSR. Vyp. 2. Pečenočniki: Gerbertovyje – Geokaliksovyje. Leningrad: Nauka 1979. 191 s.

ŠLJAKOV, Roman Nikolajevič: Pečenočnyje mchi severa SSSR. Vyp. 3. Pečenočniki: Lofozievye, Mezoptichievye. Leningrad: Nauka 1980. 188 s.

ŠLJAKOV, Roman Nikolajevič: Pečenočnyje mchi severa SSSR. Vyp. 4. Pečenočniki: Jungermannievye – Skapanievye. Leningrad: Nauka 1981. 221 s.

ŠLJAKOV, Roman Nikolajevič: Pečenočnyje mchi severa SSSR. Vyp. 5. Pečenočniki: Lofokoleevye – Riččievye. Leningrad: Nauka 1982. 196 s.

ŠOLTÉS, Rudolf – KLIMENT, Ján: Nové a revidované slovenské mená machorastov. 2. Lesnícky významné machorasty a významné machorasty mokradí. In: Kultúra slova, 2017, roč. 51, č. 5, s. 282 – 294.

VIDO, Jozef: Huby našich hôr a lúk. Bratislava: Štátne telovýchovné nakladateľstvo 1955. 110 s.

WOLSKI, Grzegorz J. – WOZIWODA, Beata – PAWICKA, Katarzyna: Mszaki rezerwatu „Jamno“. In: Biuletyn Szadkowski, 2012, roč. 12, s. 159 – 170.

ŽARNOWIEC, Jan – STEBEL, Adam: Mchy polskich Bieszczadów Zachodnich i Bieszczadzkiego Parku Narodowego – stan poznania, ekologia, zagrożenia. In: Monografie Bieszczadzkie, 2014, roč. 16, s. 1 – 200.

ZO STUDNICE RODNEJ REČI

Šati, šmati, hudri, lachi
(Zo zemplínskej lexiky)

MARTIN CHOCHOL

Dedinský ľudový odev dlho bol (a v niektorých oblastiach aspoň v obmedzenej miere zatiaľ ostáva) jedným z najvýraznejších prvkov našej kultúrnej identity. No hoci ho zvyčajne chápeme ako niečo stabilné, nemenné, pri čom i len trochu pozornejšom pohľade zistíme, že to tak nie je, ba ani historicky nebolo. Odev sa ustavične – a postupne stále rýchlejšie – menil a modifikoval, prispôboval sa potrebám nositeľov a dopĺňal sa o nové prvky aj pod vplyvom nových výrobných technológií. Remeselná výroba prispievala k pozvoľnej unifikácii niektorých jeho súčiastok a už od 19. storočia doň výrazne prenikali tzv. mestské prvky (porov. napr. Encyklopédiu ľudovej kultúry Slovenska, 1. zv., heslo *odev* na s. 427 a heslo *mužský odev* na s. 382 – 383). Preto v skutočnosti možno len ťažko definovať, čo je pri ľudovom odevu „tradičné“, „pôvodné“ a čo už novšie, „moderné“.

No keďže v rubrike Zo studnice rodnej reči nám – našťastie – nejde o exaktný etnografický opis, v tomto článku chceme vykresliť taký obraz ľudového odevu z okolia Michaloviec, ako si ho pamätajú naši informátori. Zároveň podotýkame, že podobne ako v iných našich článkoch ani v tomto nám nejde o opis výnimočných špecifik Zemplína, ale o predstavenie časti zemplínskej nárečovej lexiky na základe tematického okruhu.

Prvým „odevom“ narodeného dieťaťa boli *peľuchi/peľiňki* (plienky), do ktorých ho *zapovili*. Tie sa nastrihali alebo len jednoducho napárali z vhodných kusov staršieho oblečenia – *to už bolo platno zrajbani, vilamani, višulkani*, takže plienky boli mäkšie, šetrnejšie k detskej pokožke. Okrem nich die-

---

Príspevok vznikol s podporou grantového projektu VEGA 2/0105/14 Slovník slovenských nárečí.

ť a čoskoro dostalo aj *košulku*, čiže rovnú košielku s dlhými rukávmi a predelom vzadu: *na chripce se preložila a spodok se potkasal, žebi se ňeroskrucila*. Dieťa v plienkach mohli položiť do *zahlauka* (vankúša) a obviazať s *povojničkom* (na všedný deň z domáceho plátna, na sviatok kúpeným, s vytkanými kvietkami), väčšinou však už použili relatívne novšiu *periňku*. Približne od troch mesiacov veku už matka nenosila dieťa stále na rukách, ale aj v *plachce* alebo *partku* (domácom obruse), ktoré mala oviazané okolo seba. V zime sa spolu s dieťaťom zavinula do *chustki* (veľkej teplej šatky, obyč. vlnenej – vlniaka). Na hlavičke nosili deti *čepec*, ktorý sa pod bradou viazal na *šnurku*, často *oparadzeni s panlíkami* (stužkami): *zrobili se na ňih zahipki abo pasulka* (plastický vzor vytvorený špecifickým zošivaním záhybov na stužke), *abo se s panlíka zrobila ruža a se prišila na čepec*. Keď začalo dieťa chodiť, obliekali mu *kabacik* (dlhšiu košielku) alebo novší *vigaňik* (šaty), väčšinou *šifonovi*, no na sviatočnejšie príležitosti aj *aňdelkovi* (z polohodvábu) či *pantlí(č)kovi* (saténový). *Kabacig bul rouni abo prekrati* (prekrojený, t. j. tu zošíť z dvoch častí), *s peršičkami* (so sedielkom). Ak bolo chladnejšie, doplnili ho *štrimflički* (pančušky), ktoré boli na nohe fixované *štrompadlami* (podväzkami). Väčšie deti – približne od začiatku školského veku – už nosili v podstate zmenšené a zjednodušené verzie oblečenia dospelých, ktoré sa postupom veku čoraz viac a viac približovali svojim väčším „vzorom“.

Chlopi a paropci bežne nosili *drel'ichovo nohauki* (nohavice z hrubého domáceho plátna), pod ktoré si prípadne obliekali *pačeskovu gače* (gate z pačesového plátna) slúžiace aj ako spodná bielizeň, no hlavne ako ďalšia tepelná vrstva. Nohavice sa obyčajne viazali *na remeň/remiň*, v núdzových prípadoch (hlavne pri menších chlapcoch) *na špargu* (špagát), gate mali na zaviazanie okolo pásu aj dolu pri členkoch navlečený *hacňik/hačňik* (tkanú šnúrkou). Relatívne novším, no dnes už tiež tradičným strihom nohavíc boli *priče* („rajtky“), ktoré sa dali zakasať do čižiem. Tradičné mužské *košule* sa šili z jemnejšieho *prostoho platna* a mali jednoduchý golier s „rázporkom“ a navlečenou šnúrkou, no po veľkej vlne dočasného pracovného vystaňovalectva do Ameriky koncom 19. a začiatkom 20. storočia sa u nás pevne udomácnili košele z kúpeného (alebo z kúpených nití utkaného) plátna, ktoré sa už *kapčali na gombički* (zapínali na gombíky). Keď bolo chladnejšie, obliekali si muži *kožušanku* (vestu z kožušiny, najčastejšie ovčej), *gubu/gubaňu* (vestu z vlneného súkna) či *huňu* (kabát z vlneného súkna). Pri teplom počasí si obú-

vali *bočkori* (krpce; *bočkor* m. i *bočkora* ž.) alebo *bokaňče/bakaňče* („hrubé“ topánky; *bokaňča/bakaňča* ž.), alebo chodili jednoducho bosí. Na chladnejšie obdobie boli určené *čížmi*, na zimu aj *fil'ce* (plstene čížmy; *fil'ca* ž.). Do číziem sa na nohy okrucali *onučki* alebo obúvali novšie *fusek'l'e/fusak'l'e* (ponožky) či *štrimfl'e* (pančuchy). Odev na všedný deň dopĺňal *kalap* (klobúk) alebo *baraňica*. Mužský účes bol jednoduchý: chlapi sa česali *na drašku* (na cestičku) alebo *hore hlavu*, malých chlapcov naozaj najčastejšie strihali *podľa kajstroňika*. „*Medži ľudzi*“, čiže už nie do práce, ale ešte nie na slávnostné príležitosti – napríklad *gu hudakom* (na tancovačku) či *do varoša* (do mesta) – sa nosilo trochu krajšie oblečenie a *na šveto* (sviatok) mali aj muži (najmä v oblasti, ktorú dnes označujeme ako stredný a južný Zemplín) pomerne bohato vyšívanej a zdobené košeľe, vesty i nohavice. *Nohauki* mali *cifrovani predok* (t. j. jednofarebnou, najčastejšie čiernou výšivkou ozdobenú prednú časť v oblasti stehien). *Košul'e* mali vyšívajú *gal'ir* (golier) a tie slávnostné aj celú prednú časť v oblasti hrude. Na ne sa ešte obliekal *lajbik/lajbik* (vesta), *kikl'a* („sako“ z domáceho plátna) alebo novší *geročok* (sako), v zime aj *kožuch* či *gerok* (kabát). Drahšie remene zdobili kovové *cvoki/cveki*. Mláďenci (nie však ženatí muži) si za klobúk hrdo zastrkovali *pirko*. Okrem parádnych číziem z *ostrohami/ostroškami* mohli byť sviatočnou obuvou aj novšie *šnurovaci topanki*.

Ženi a dziuki si do práce obliekali len jednu spodnú a jednu vrchnú sukňu: *podolok* (zriedkavejšie aj *rubaš*) a (*verchňi, hrubi*) *kabat*. *Podolki* boli rovné, úzke, slúžili ako spodná bielizeň a šili sa spravidla z jemnejšieho plátna, na ktorého výrobu sa už veľmi dlho používali kúpené biele nite: bolo to buď plátno *po bilim* (osnova z kúpenej priadze, útok z domácej), *po svojim* (naopak – osnova z domácej priadze, útok z kúpenej) alebo *bilota* (celá z kúpenej priadze). *Kabat* bol väčšinou *kartonovi* (kartúnový) alebo *šifonovi*, pred zašpinením ho vpredu chránila uviazaná *klotova/glotova* alebo *molova šurcina* (zástera) či *šurc* (šatová zástera). Ženská košeľa sa nazývala *opl'ečko* a podobne ako *podolok* bola ušitá z plátna utkaného *po bilim* alebo *po svojim*. Na ňu sa obliekal neozdobený kartúnový alebo šifónový *lajbik/lajbik* (vesta) alebo tesnejší *pasouňik* (nazývaný aj *pasouka, pasentouka*). Vrchnú vrstvu mohla tvoriť *kurta/kurтка* (krátky priliehavý kabátik) alebo *liťa* (voľnejší kabátik). V chladnejšom počasí chránila ženy *šafolka* alebo *chustka* (vlniak), obe boli z *baranka* (uzlíčkovanej hrubej vlnenej látky): *Šafolka še davala na hlavu a okrucala še popot pazuchi, chustka še davala na pl'eci a okrucala še kolo driku*.

Pracovná obuv žien sa len nevel'mi líšila od tej mužskej, zaujímavejšou témou je úprava hlavy. Menším dievčatám sa vlasy zapletali s postupným priberaním pramienkov vlasov: *na kačočki* (dva vrkôčiky) alebo *na pšeničku* (jeden vrkôčik), väčšie dievčatá a dievky nosili klasický *varkoč*. Zaujímavé je, že pre ženskú časť obyvateľstva sa od zloženia detského čepca až do vydaja za štandard (okrem naozaj veľmi chladného počasia) dlho považovalo chodenie *prostovlas* (prísl.), t. j. bez pokrývky vlasov, teda ak nebudeme za pokrývku považovať kvetinové vence a *parti*. Vydaté ženy vraj kedysi nosili čepce, no už dosť dávno ich vymenili za praktickejšie *chustočki* (šatky). *Varkoč* si stáčali do *koňti* (drdol, kont; *koňta* ž.), ktorú fixovala *ihlička* (vlásnička); na uľahčenie tohto procesu si do vrkoča zapletali šnúrku nazývanú *galond/galondzik*.

Medzi ľuďmi a *na sveto* si ženy medzi *podolok* a *kabat* obliekali niekoľko (2 – 5, podľa príležitosti a možnosti) *spodňikov/spodňakov* (spodných sukni), zriedkavo nazývaných aj *kidľe* (zachytili sme aj názov *biloučaki*, označujúci výrazne biele spodnice, a *fodroučaki*, označujúci nariasené spodnice). *Spodňiki* boli *zakrochmaleni* (naškrobené), *žebi šumne stali*, a hoci mali dolný okraj často ozdobený z *hekl'ovaňom* (háčkovanou čipkou), z *dzirkovaňom* (obšívanými dierkami) alebo z *štikovaňom/štikerajom* (madeirou), nesmeli byť dlhšie ako vrchná sukňa, inak na takú dievku posmešne pokrikovali: *dľuša sobota jag ňedzel'a*. Parádnejšie vrchné sukne (a podobne aj vesty) sa šili z drahších látok, ako boli *tebet/tibet* (mohér), *aňd'elok* (polohodváb), *baršoň/baršuň* (zamat), *pl'ús(č)* (hrubší zamat), *paťolat* (batist) alebo *pišuš/pišiš* (brokát). Vpredu nesmel chýbať malý ozdobný *šurcik* (zásterka). *Švetočni oplečka* boli ušité väčšinou z *biloti* a pri krku a na koncoch rukávov boli nazberkané *do gal'irca*. Sviatočnejšie šatky boli najčastejšie *hadvabne* (hodvábne), ostatné sa zvykli označovať podľa použitého materiálu: *štofka* bola zo štofu, čiže tenšej vlnenej látky, *šifonka* zo šifónu, *deliňka* z delénu, *hatlaska* z atlasu, *žalijka* z kašmíru a pod. Všetko zdobili výšivky (napr. *ažurka*, *križiki*, *lancok*, *konarik*, *huši taňec*, *kuri rice*), *panľiki* (stužky), *šujtaše* (ozdobné tkaničky) a *čortovo očka* (okružle lesklé kovové ozdoby). Okrem základných farieb *bilej*, *čarnej*, *šivej*, *červenej*, *želenej*, *žoutej/žoltej*, *kavejovej* (hnedej), *belavej* (modrej) a *šarej* (farby nebieleného plátna, čiže približne hnedosivej) častými a obľúbenými – aj v závislosti od dediny – boli *medova*, *krejmova* (krémovožltá), *naraňčova* (oranžová),

lilova/lilava (fialová), *ňebova* (svetlomodrá), *kukol'ova* (tmavomodrá), *kamiňkova belava* (tyrkysovomodrá), *kamiňkova žel'ena* (tyrkysovozelená), *ol'ejova (žel'ena)*, *cviklova*, *ružova*, *frejsova* (marhuľová) a *mesovočka* (ružovohnedá až okrová). Medzi novšie druhy oblečenia patrili aj rôzne strihy vlnených blúzok, napr. *mech*, *džemper* či *vizitka*. V zime si ženy podobne ako chlapi obliekali kožuch alebo kabát, no ak nebolo príliš chladno, zvolili si radšej vyšívanú *ser(v)ianku* (tenší kabát). A okrem klasických čižiem si obúvali aj šnurovacie topánky, *korkački* (topánky na korkovej podrážke) či *kozački* (nízke čižmy). K sviatočnému oblečeniu patrila aj naškrobená bohato zdobená *nosouka/žebňouka/žebivalouka* (vreckovka), ktorú však žena nemala schovanú u *kešeňi/žebňi* (vo vrecku), ale držala ju v ruke, alebo si ju zastrčila za pás, aby ju bolo dobre vidno.

Zaujímavým zvykom týkajúcim sa hlavne oblečenia boli *pribiranci/pribiranci/priborci*. Obyčajne v období priadok sa približne raz za dva týždne mládenci aj dievčence *pribral'i*, čiže úmyselne výstredne, nepatrične poobliekali a chodili so spevom a smiechom z jednej *kudzel'nej chiži* do druhej, aby trochu rozptýlili unavené ženy: *Poobl'kali' še šel'ijak šmišne, predog na zadok, abo narubi, paropci za dziuki, dziuki za paropkou, i za straškou, i za ciganou, abo chodž za co še pribral'i a chodzil'i špivajuci: – Prišli do nas pribirance, mali bili čipki, kolo košuľ, kolo gač višivani dzirki...*

Na záver si ešte uvedme niekoľko frazém s témou oblečenia, ktoré sa nám podarilo pri prieskume odhaliť: *holi jag buben* – úplne holý, *bosi jak talpaš* (príštipkár) – úplne bosý (odvodené z príslovia *talpaš chodzi bosi*), *vihužvani jak krave s piska/z rici* – veľmi pokrčený, *dziravi jak kebi ho psi otarhal'i* – veľmi deravý alebo (o človeku) otrhaný, *viobl'ikani jag do šľubu/prišahi* – parádne vyobliekaný, *aňi (ho) prišic, aňi (ho) priplatac* – nie je na nič súci, *ma pot kalapom* – je pripitý, *ma toho jak šal'eni kalapou* – príliš veľa, *vipatra jag d'abol u onučkoj* – posmešne o žene so zle uviazanou šatkou, *(taki mokri, že) suchej ňitki na ňim ňenajdzež* – veľmi mokrý, *obecunka hunka* (– *šal'enomou radojs*) – posmešne o planých sľuboch (*obecunka* = „sľubovačka“), *pez bi tebe macir za kabad uchvacil!* – hrubá nadávka, *ňedobre, kedz žena u obiscu gače/nohauki/kalab noši* – odsudzujúco o žene, ktorá má (alebo chce mať) v domácnosti rozhodujúce slovo, *do Svatoho Ducha ňespuš še kožucha* – a po Svatim Duchu ďalej u kožuchu – ironická pranostika.

ROZLIČNOSTI

Veštebný, veštbový a veštecký

V článku Dagmar Šimunovej o rozmanitých pomenovaniach pre halušky, typické slovenské jedlo (Kultúra slova, 2017, č. 5, s. 295 – 301), nás na s. 297 zaujalo zložené prídavné meno *magicko-veštebný*: „Halušky sa stali aj súčasťou magicko-veštebných úkonov dievčat, ktoré si počas takzvaných stridžích dní, obyčajne na Ondreja (30. 11.), veštili, kto sa stane ich budúcim manželom.“

Druhá časť výrazu, prídavné meno *veštebný*, sa neuvádza v žiadnej lexicografickej príručke. V Krátkom slovníku slovenského jazyka (2003; ďalej KSSJ), v Pravidlách slovenského pravopisu (2013; ďalej PSP) aj v staršom Slovníku slovenského jazyka (1959 – 1968; ďalej SSJ) nachádzame len prídavné meno *veštecký*, ktoré je v KSSJ a PSP prihniedzované pri podstatnom mene *veštec*, v SSJ figuruje ako samostatné heslové slovo s príslovkou *veštecky* a podstatným menom *vešectvo*. V KSSJ sa výklad prihniedzovaných slov neuvádza, preto máme k dispozícii len výklad zo SSJ, podľa ktorého má prídavné meno *veštecký* význam „predpovedajúci, prorokujúci budúcnosť; charakteristický pre veštea, ako u veštea“. Výklad autori doložili slovnými spojeniami *veštecké výpovede*, *veštecké videnia* a *veštecká predvídanosť*. Prídavné meno *veštecký* je utvorené systémovo príponou *-ký*, podobne ako *letec – letecký*, *rytec – rytecký*, *zajatec – zajatecký*, *pokrytec – pokrytecký*. V korpuse Omnia Slovaca II Maior (17.08; ďalej len korpus) sa slovo *veštecký* nachádza 7 260-krát, najčastejšie v spojení s podstatnými menami *výkon*, *schopnosť*, *technika*, *gul'a*, napr. *Samozrejme, na takýto veštecký výkon je potrebné ovládať viacero vešteckých techník. – Bála sa, že matkine veštecké schopnosti prejdú po jej smrti na ňu a čaká ju rovnaký plačlivý osud. – Vytiahol tenkú brožovanú knihu s vešteckou gul'ou a s rybou na obálke.*

Iné konotácie vzhľadom na odlišnú slovotvornú motiváciu má prídavné meno *veštebný*. V korpuse sa v rozličných súvislostiach nachádza 27-krát vrátane dvoch výskytov zloženého slova *magicko-veštebný*, napr. *Najstaršie*

písomné záznamy sú nápisy na veštebných kostiach. – Prostredníctvom určitých magicko-veštebných úkonov bolo možné zistiť o budúcom partnerovi údaje, ak sa realizovali vo vhodnom čase. – Čo je spokojné, ľahko sa dá spravovať, čo ešte nie je vo veštebné ryhy vypálené, ľahko sa dá predznačiť, čo je krehké, ľahko sa dá rozomlieť, čo je drobulinké, ľahko sa dá rozprášiť. – Okrem magických „zbrani“ či veštebných pomôcok sú to aj rekvizity pripomínajúce magické okamihy. Nezvyčajné je použitie slova veštebný vo vete Na stole leží blok s čistými potvrdenkami o zaplatení „veštebného“. Autor síce použitím úvodzoviek naznačil, že ide o neštandardný výraz, no v zásade proti nemu nemožno namietat', lebo ide vlastne o substantivizované prídavné meno stredného rodu a môžeme ho priradiť k pomenovaniam poplatkov typu cestovné, obslužné, prepitné, nemocenské ap. (pozri článok S. Duchkovej v Kultúre slova 2016, č. 4, s. 193 – 200). Desiatky dokladov ponúkne internetový vyhľadávač Google, napr. K ďalším magicko-veštebným praktikám patrilo vynášanie smetí dievčencami na ulicu a načúvanie brechotu psov. – Vo veštebnej praxi rómskych žien sú teda v súvislosti s tarotom zachované prvky orientálnych ezoterických náuk. – Naše staré či prastaré mamy verili, že magicko-veštebnými úkonmi zistia čo-to o svojom budúcom partnerovi a manželstve. – Nečudo, ide o dni slnovratné (vhodnejšie slnovratové, pozn. autorky) a povery a nimi sprevádzané obyčaje mali vždy veštebný a pranostický charakter. – Pri výbere sa editori sústreďovali najmä na rozprávky s fantastickými motívmi, ktoré považovali za pramene a zdroje slovenskej (slovanskej) mytológie, ale i veštebné posolstvá budúcnosti.

Prídavné meno *veštebný* je utvorené od podstatného mena *veštbá*. Od podstatných mien s príponou *-ba*, ktorej predchádza spoluhláska, sa prídavné mená často tvoria príponou *-ný*. Pri odvodzovaní sa uplatňuje vkladná samohláska *e*, zriedkavejšie *o*, ktorá sa vsúva na slovotvornú hranicu (tzv. švík), napr. *hanba* – *hanebný*, *liečba* – *liečebný*, *paľba* – *palebný*, *plavba* – *plavebný*, *prosba* – *prosebný*, *voľba* – *volebný*, *vražda* – *vražedný*, resp. *platba* – *platobný*, *mlatba* – *mlatobný*, *svadba* – *svadobný*, *družba* – *družobný*, *služba* – *služobný* ap.

Od podstatného mena *veštbá* možno však utvoriť aj druhú podobu prídavného mena pomocou prípony *-ový*, čiže *veštbový*. V praxi je oveľa menej frekventovaná, v korpuse sa nachádza len dvakrát: *Treba poznamenať, že aj zhruba najstaršie dve fázy súčasného čínskeho písma (veštbové*

kosti a veľké pečatné písmo – pozri dole) sa zvyknú v literatúre označovať ako piktografické písmo... (z článku Čínske písmo, slovenská Wikipédia) – *Príčinou smrti je hádka medzi bratmi, ktorá vznikla pri protikladnom interpretovaní pozorovania veštbových vtákov, alebo porušenie tabu, v tomto prípade prekročenie posvätných hradieb na nedovolenom mieste* (z časopisu Historická revue 2016/4). Prídavné meno *veštbový* je zriedkavé aj na internete, napr. *Doteraz najstarší známy zápis čínštiny zaznamenaný na zvieracích, takzvaných veštbových kostiach pochádza spred 3 600 rokov a vznikol počas vládnutia dynastie Šang. Zaznamenali sme aj prípad „obojakého“ použitia, titulok článku znel Nápis na vešebných kostiach*, ale v texte sa nachádzala aj veta *Nápis na veštbových kostiach (...) pochádzajú z obdobia dynastie Šang a sú najstaršími záznamami čínskeho písomníctva*. Prídavné meno *veštbový* sa použilo aj v 3. zv. slovenskej všeobecnej encyklopédie *Encyclopaedia Beliana* (2003) pri hesle *čínske písmo: veštbové nápisy na zvieracích kostiach a korytnačích pancieroch* (s. 129).

Dve podoby prídavného mena odvodené od toho istého podstatného mena nie sú v slovenčine výnimočným javom. Napríklad od slova *modlitba* sa ustálili prídavné mená *modlitebný* a *modlitbový*. V korpuse je pomer výskytov adjektív *modlitebný* : *modlitbový* 13 399 : 8 146, obe sú teda v jazyku pomerne bohato zastúpené, lexikograficky však boli spracované rôzne. V 2. zväzku SSJ z roku 1960 je k podstatnému menu *modlitba* prihniezdované len prídavné meno *modlitbový*, ale prídavné meno *modlitebný* sa uvádza v samostatnom hesle, z čoho možno usudzovať, že tieto slová mali v čase vzniku slovníka mierne modifikovaný význam, príp. odlišnú spájateľnosť. V PSP a KSSJ slová *modlitebný* a *modlitbový* figurujú ako rovnocenné varianty. V Slovníku súčasného slovenského jazyka M – N (2015) sa spracúvajú ako dve samostatné heslá v synonymnom vzťahu s prakticky rovnakými významami a s naznačením rozličnej alebo totožnej spájateľnosti. V korpusových textoch sa prídavné meno *modlitebný* najčastejšie spája so slovami *knižka, stretnutie, kniha, spoločenstvo*; prídavné meno *modlitbový* so slovami *stretnutie, skupina, spoločenstvo, vigília*.

Z ďalších analogických dvojíc prídavných mien odvodených od podstatných mien s príponou *-ba* možno spomenúť slová *skladba – skladbový/skladobný, stavba – stavebný/stavbový, väzba – väzbový/väzobný, ťažba – ťažbový/ťažobný, farba – farebný/farbový*.

Prídavné mená *veštebný* a *veštbový* sa v slovnej zásobe slovenčiny zrejme vytvorili v dôsledku potreby vyjadriť rozdiel vo význame (oproti prídavnému menu *veštecký*): kým slovo *veštecký* evokuje aktívne predpovedanie budúcnosti a osobu veštca, aj v zmysle „povolania“, slová *veštebný*, *veštbový* sú späté iba s veštbou, teda s výsledkom veštenia, ktoré nemusí praktikovať „veštec z povolania“. Vyjadrujú teda modifikovaný význam a majú odlišnú spájateľnosť. Preto odporúčame, aby boli v budúcich lexikografických príručkách okrem slova *veštecký* (s významom „charakteristický pre veštca“) spracované aj adjektíva *veštebný* a *veštbový* utvorené od motivanta *veštba*.

Dana Guričanová

Zélandia – názov nového kontinentu?

Jedenásťčlenný tím novozélandských, austrálskych a novokaledónskych geológov publikoval začiatkom roka 2017 štúdiu o novom kontinente. Rozprestiera sa pri ostrovných štátoch Nový Zéland a Nová Kaledónia. Ide o zatopené fragmenty zemskej kôry, ktoré sa približne pred 83 miliónmi rokov oddelili od kontinentu Gondwana. Túto geologicky významnú oblasť nazval americký vedec Bruce Luyendyk ešte v roku 1995 *Zélandia*. Vtedy vôbec nepredpokladal, že tým určil názov ďalšieho svetového kontinentu.

Geológovia nedávno prepojili poznatky z vyše desaťročného podmorského výskumu s modernými postupmi (tzv. satelitnou barymetriou), vďaka ktorým mohli túto oblasť zmapovať z globálneho hľadiska. Z morského dna pred nimi vystúpila zemská kôra s jasne definovanými hranicami, ktorej rozloha okolo 4,9 milióna štvorcových kilometrov prekonáva nielen Indický polostrov, ale aj kategóriu mikrokontinentov.

Ešte ako súčasť Gondwany vyčnievala zrejme väčšina územia Zélandie nad hladinu. V dôsledku postupného posúvania zemskej kôry a ďalších geologických procesov sa však kontinent pred 83 miliónmi rokov oddelil, pozvoľna rozťahol a stenčil, až napokon zmizol pod hladinou oceána. Približne pred 23 miliónmi rokov ho potom tlaky spôsobené okolitými tek-

tonickými platňami zvrásnili a vyzdvihli nad vodu jeho stred, ktorý dnes poznáme ako Nový Zéland. Zvyšok pevniny spočíva v hĺbinách. Práve skutočnosť, že 94 percent rozlohy Zélandie zostáva ponorených pod vodou, značne komplikovala jej identifikáciu ako kontinentu. Satelitné snímky však vedcom umožnili preukázať, že daná oblasť spĺňa všetky štyri podmienky na označenie pojmu „svetadiel“, a to: a) vyčnieva z morského dna, nie však nutne nad hladinu oceána, b) od svojho okolia sa líši skladbou hornín, c) kontinentálna kôra je hrubšia ako okolie, z ktorého sa vyčleňuje, d) má zreteľné geologické hranice a zároveň dostatočnú rozlohu, aby nepatril do kategórie tzv. mikrokontinentov (tie sú priveľké na ostrov, ale primalé na svetadiel). Na splnenie poslednej podmienky stanovili vedci hranicu jedného milióna štvorcových kilometrov. Rozloha Zélandie je 4 900 000 km², počet obyvateľov dosahuje takmer 5 000 000. Nový Zéland má rozlohu 268 000 km² a predstavuje najrozsiahlejšiu oblasť Zélandie čnejúcej nad hladinu. Počet jeho obyvateľov dosahuje 4,7 milióna, pričom k päťmiliónovej populácii Zélandie prispieva Nová Kaledónia, ktorá má 270 000 obyvateľov. Špičkoví vedci už zhromaždili preukazný materiál, takže nový kontinent Zélandia by mohol byť o nedlho oficiálne prijatý.

Názov hypotetického obyvateľa Zélandie je *Zélandijčan* (mn. č. *Zélandijčania*), v ženskom rode *Zélandijčanka*, prídavné meno je *zélandijský*.

Niektorí bádatelia a záhadológovia v 19. storočí a v prvej tretine 20. storočia tvrdili, že údajne existovali kontinenty Mu v Tichom oceáne a Lemúria v Indickom oceáne. Veľmi často sa Lemúria a Mu stotožňujú. Žiadne archeologické nálezy o ich existencii síce neexistovali, ale je zaujímavé, že Mu sa podľa bájných predstáv malo rozprestierať v miestach, kde sa našiel kontinent Zélandia.

Jozef Genzor

SPRÁVY A POSUDKY

Európsky deň jazykov

Od roku 2001 si 26. septembra každoročne pripomíname *Európsky deň jazykov*, v rámci ktorého sa tradične v Bratislave na Hviezdoslavovom námestí organizuje podujatie pre verejnosť. Jeho cieľom je zvýšiť povedomie o rozmanitosti jazykov a kultúr jednotlivých národov a národností v Európe. V aktuálnom šestnástom ročníku sa do akcie zapojilo (symbolicky) šestnásť jazykových inštitútov, inštitúcií a veľvyslanectiev. Medzi hlavných organizátorov na Slovensku patrili – okrem Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV – Generálne riaditeľstvo Európskej komisie pre preklad, Francúzsky inštitút v Bratislave, Národná agentúra Erasmus+, Slovenská akademická asociácia pre medzinárodnú spoluprácu a Studia Academica Slovaca FF UK. Podujatie spoluorganizovali zástupcovia Poľského kultúrneho inštitútu, Goetheho inštitútu, Rakúskeho inštitútu, Veľvyslanectva Gruzínskej republiky, Maďarského inštitútu, Bulharského kultúrneho inštitútu, Cervantesovho inštitútu, Veľvyslanectva Chorvátskej republiky, Veľvyslanectva Slovinskej republiky, Veľvyslanectva Srbskej republiky a Portugalského inštitútu.

Približne tritisíc záujemcov – predovšetkým žiakov a študentov základných a stredných škôl – sa mohlo v dopoludňajších hodinách zapojiť do rozmanitých aktivít. Podujatie otvoril vedúci zastúpenia Európskej komisie na Slovensku Dušan Chrenek, ktorý apeloval na podstatu a zmysel učenia sa cudzích jazykov. Po jeho príhovore moderátorka Lucia Molnár Satinská predstavila všetky inštitúcie, ktoré sa v priebehu roka zúčastnili na príprave akcie, a následne uvádzala jednotlivé výstupy žiakov a študentov škôl zameraných na výučbu cudzieho jazyka. Ako prví na pódiu vystúpili študenti Súkromného slovanského gymnázia v Bratislave, ktorí zaujali svojím recitálom. S muzikálom *Každý je iný* sa predstavili žiaci bratislavskej Základnej školy na Hlbokej ceste s vyučovacím jazykom nemeckým. Základná umelecká škola vo Svätom Jure sa prezentovala scénkou Básnikova abeceda. Po

nej nasledovalo vystúpenie chorvátskeho folklórneho súboru ČRIP a hudobné pásmo žiakov medzinárodnej školy QSI. Medzi zaujímavé čísla patrilo aj pesničkové pásmo speváckeho zboru žiakov Ecole Française de Bratislava. Pódiové vystúpenia ukončilo divadelné predstavenie žiakov zo Základnej školy s materskou školou pre deti a žiakov so sluchovým postihnutím na Drotárskej ceste v Bratislave, ktoré bolo spojené s krátkou ukážkou posunového jazyka. Sprievodnou akciou v priebehu celého podujatia bolo premietanie krátkych náučných filmov v pôvodnom znení, ktoré si záujemcovia mohli pozrieť v neďalekom kine Mladosť.

Pódiový program bol popretkávaný kvízmi o jazykoch, o kultúrnej rozmanitosti v Európe, ako aj o jazykových programoch Erasmus+, do ktorých sa mohli žiaci a študenti aktívne zapojiť a bojovať tak o zaujímavé ceny. Organizátori pripravili pre účastníkov aj tzv. Spoločnú hru – kvíz, ktorý prostredníctvom otázok o jednotlivých jazykoch a kultúrach prepojal všetky prítomné inštitúcie. V jednotlivých stánkoch si mohli záujemcovia otestovať aj svoje jazykové zručnosti s rodenými hovoriacimi a zároveň prehľbiť svoje vedomosti o kultúrnom bohatstve európskych krajín.

V stánku JÚLŠ SAV, o ktorý bol aj tento rok veľký záujem, si účastníci overovali znalosti o rodnom jazyku. Žiakom základných škôl spôsobovalo problémy dopĺňanie chýbajúcich častí v pranostikách a porekadlách, no v určovaní vetných členov boli skutočne výborní. Pre študentov stredných škôl boli miestami problematické otázky o etymológii slov, ale svojou kreativitou prekvapili pri tvorbe homoným a synonym.

Krátko po poludní džavot zástupov detí z námestia postupne utíchal a moderátorka program ukončila posledným okruhom jazykových otázok. V mene organizátorov ďakujeme všetkým prítomným za skvelú „jazykmi nabitú“ atmosféru a už teraz sa tešíme na spoločnú jazykovú oslavu v ďalšom ročníku *Európskeho dňa jazykov!*

Adriána Žáková

Na Slovensku sa aj tohto roku konalo celoeurópske podujatie *Európska noc výskumníkov*, ktorého program bol zostavený v znamení motta Made by Science – Vytvorené vedou. Príťažlivé aktivity sa konali tradične posledný septembrový piatok (29. 9. 2017).

Hlavný organizátor podujatia – Slovenská organizácia pre výskumné a vývojové aktivity – v spolupráci so Slovenskou akadémiou vied, portálom EurActiv.sk a Centrom vedecko-technických informácií SR opäť pripravil bohatý a pestrý program, ktorý oslovil všetky vekové kategórie a záujmové skupiny. Špeciálnou cieľovou skupinou projektu boli aj tentoraz deti v školskom veku, pričom dôraz sa kládol na zvýšenie ich záujmu o štúdium prírodných vied a technických smerov na vysokých školách. Podujatie prebiehalo okrem Bratislavy aj v ďalších mestách: v Banskej Bystrici, Žiline, Košiciach a Poprade. Na 11. ročníku Európskej noci výskumníkov, ktorý navštívilo 155 000 návštevníkov, sa prezentovalo 1 470 vedcov a inovátorov v 224 stánkoch.

Medzi účastníkmi akcie boli aj pracovníci Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV, ktorí v bratislavskej Starej tržnici predstavili výsledky svojej práce a výskumu vo vedeckom stánku s názvom *Slovom o jazyku*. Pripravili bohatý, pútavý a zábavný program pre deti, mládež aj dospelých. Jednotlivé oddelenia sa prezentovali podľa časového harmonogramu, vďaka ktorému si návštevníci mohli vybrať podľa svojho záujmu. Oddelenie súčasnej lexicológie a lexicografie predviedlo praktické ukážky vyhľadávania v internetových slovníkoch na webovej stránke Jazykovedného ústavu. Ľ. Králik, autor Stručného etymologického slovníka slovenčiny, širokej verejnosti priblížil etymologický výskum. Pracovníci a pracovníčky dialektologického oddelenia pripravili pútavé informácie o slovenských nárečiach, ako aj ukážky zvukových nahrávok, ktoré má oddelenie k dispozícii. Členky oddelenia dejín, onomastiky a etymológie slovenčiny predviedli ukážku spracovania a digitalizácie slovenských terénnych názvov. Problémom jazyka a pravopisu sa venovalo jazykové okienko pracovníčok oddelenia jazykovej kultúry a terminológie. Oddelenie Slovenského národného korpusu (SNK) prezentovalo aktuálne výsledky svojho výskumu, a to korpusy, publikácie, nástroje, databázy. Zábavnou formou v podobe kvízových otázok sa

mohli návštevníci stánku dozvedieť nové informácie nielen o korpusoch, ale aj o prebiehajúcich projektoch SNK. Zároveň si záujemcovia o jazyk mohli vyskúšať aj prácu s nástrojmi SNK, skúsiť vyhľadávanie v rôznych korpusoch (napr. v korpuse písaných textov či v paralelných korpusoch). Výsledky morfolologickej databázy SNK zaujali nielen žiakov a študentov, ale aj dospelých. Podobné aktivity pripravili pracovníci SNK JÚLŠ SAV počas Európskej noci výskumníkov prvýkrát aj v Banskej Bystrici v stánku s názvom *Vytvorené z jazyka a reči*, kde sa okrem korpusových a lexikografických zdrojov živo diskutovalo najmä o prekladateľskej práci a postavení slovenčiny medzi európskymi jazykmi v minulosti a súčasnosti.

Renáta Ondrejková

SPYTOVALI STE SA

Súcno. – Do jazykovej poradne Jazykovedného ústavu E. Štúra SAV sme dostali dopyt na tvar genitívu plurálu slova *súcno*.

Abstraktné podstatné meno *súcno* s významom „bytie, objektívna realita“ sa v Krátkom slovníku slovenského jazyka hodnotí ako knižný výraz z oblasti filozofie. Rovnaký kvalifikátor sa uvádza pri slove *súcno* v Synonymickom slovníku slovenčiny pri základnom člene synonymického radu *existencia*, kým pri dominante *život* sa synonymum *súcno* hodnotí ako zastaraný výraz.

Slovo *súcno* sa používa väčšinou v singulári podobne ako abstraktné substantíva *bytie* či *jestvovanie*, napríklad *Zákony predpokladajú bytie – existenciu súcna*. – *Rozlišujeme dva druhy súcna*. – *Filozofia je i univerzálna náuka o celku všetkého súcna*. – *Vo svojich výkladoch sme vedení nazerat' na celok z hľadiska jednotlivého súcna*. Zrejme z tohto dôvodu sa v príručkách slovenského jazyka pri heslovom slove *súcno* neuvádza tvar genitívu plurálu, hoci vo výkladových slovníkoch slovenského jazyka aj v Pravidlách slovenského pravopisu (2013) sa pri podstatných menách stredného rodu vzoru *mesto* bežne uvádzajú bezpríponové podoby genitívu plurálu, napr. *mesto – miest, lano – lán, rameno – ramien, súkno – súken/súkien*.

O tom, že podstatné meno *súcno* sa v jazykovej praxi používa aj v pluráli, sme sa presvedčili v databáze korpusu Omnia Slovaca II Maior, v ktorej sme našli takéto spojenia z filozofických a teologických textov: *Človek ako vyššie rozvinutá bytosť ovláda nižšie rozvinuté súcna*. – *A preto v takých súcnoch je esencia vyššia, bytie však nižšie*. – *Boh je väčšia miera v porovnaní so súcnamí*. V genitíve plurálu sa v jazykovej praxi používajú dva tvary: *súcnen* s vloženou samohláskou *e* aj *súcien* s dvojhláskou *ie*, napr. *Čas je vytváraný spájaním súcnen*. – *Boh prihodil svoju trošku ku vzniku súcnen ako ktosi, kto prináša – trebárs na piknik – svoj príspevok*. – *Prostredníctvom čoho sa dokazuje mnohosť súcien?* – *Augustínov sexizmus však nemusí implikovať, že mužov stavia na veľkolepej reťazi súcien vyššie ako ženy*.

Podľa Morfológie slovenského jazyka (1966, s. 117) sa od viacslabičných substantív stredného rodu vzoru *mesto* s koreňom zakončeným na spoluhlásky *m, n, l, r* tvorí genitív plurálu s nulovou príponou. Pri takýchto substantívach sa zvyčajne zachováva pravidlo o rytmickom krátení a po predchádzajúcej dlhej slabike sa v genitíve plurálu vkladá samohláska *e*, napr. *krídlo – krídel, číslo – čísel, plátno – plátien*. Zároveň však pri substantívach s výnimkou slov, v ktorých vkladnej hláske predchádza spoluhláska *j*, sa popri starších genitívnych tvaroch s vkladným *e* používajú aj novšie tvary s vkladnou dvojhláskou *ie*. V príručkách slovenského jazyka sa uvádzajú dvojtvary ako *čísel/čísiel, krídel/krídiel, kúzel/kúziel, osídel/osídiel, pásem/pásiem, písem/písiem, plátien/plátien, sídel/sídiel, súken/súkien, vláken/vlákien, žriedel/žriediel*.

V súvislosti s používaním podstatného mena *súcno* v genitíve množného čísla podľa korpusových zdrojov výrazne prevažuje tvar *súcien* (269 výskytov z 98 rozličných zdrojov) a tvar *súcen* je zriedkavejší (48 výskytov zo 6 zdrojov). Celkovo možno konštatovať, že v súčasnej jazykovej praxi sa podstatné meno *súcno* používa občas aj v pluráli, pričom v genitíve plurálu sú zastúpené oba tvary – *súcien* i *súcen*. Odporúčame preto zaradiť túto informáciu do gramatickej charakteristiky v rámci hesla *súcno* v príslušnom zväzku Slovníka súčasného slovenského jazyka aj do Ortograficko-gramatického slovníka.

Katarína Kálmánová

Z NOVÝCH VÝRAZOV

Z rukopisu pripravovaného Slovníka súčasného slovenského jazyka (48)

otúkať -ká -kajú -kaj! -kal -kajúc -kaný -kanie dok. (čo čím) ▶ ťukaním, klepaním niečo preskúmať, prezrieť: *Pristúpil k piecke, poprezeral si ju, otúkal dlhým nechtom rúru.* [R. Jašík] **■** nedok. ↗ **otúkavať**

otúkať si -ká si -kajú si -kaj si! -kal si -kajúc si -kaný -kanie si dok. hovor. expr. (koho, zried. čo) ▶ opatrne, dôkladne preskúmať, zvážiť všetky okolnosti, zistiť stav, kvalitu, úroveň a pod., zhodnotiť, posúdiť: *dobře si o. partnera, nových známych; tamjší trh si musíme najprv o.; súpera sme si trochu otúkali; nového kolegu si otúkali, kým ho prijali medzi seba; Majster si tá chce otúkať.* [v. Švenková]; *Áno, chcú ma poveriť čímsi nezvyčajným, potrebujúc si ma otúkať, preveriť.* [I. Izakovič]; *Po troch, piatich minútach si ho otúkám a podľa toho sa zariadim.* [Sme 1995] **■** nedok. ↗ **otúkavať si**

otúkať sa -ká sa -kajú sa -kaj sa! -kal sa -kajúc sa -kaný -kanie sa dok. hovor. expr. ▶ dôkladne sa s niečím oboznámiť, rozhliadnuť sa v novom prostredí a získať skúsenosti, udomáčniť sa: *o. sa v komunálnej politike; potrebuje sa viac o.; poslať na turnaj mladého športovca, nech sa otúkajú; spočiatku bola zakríknutá, ale potom sa otúkala; už som sa otúkal v novom kolektíve, v zamestnaní; Je životaschopný, potrebuje sa len otúkať, ostrielať.* [B. Šikula]; *Za dva roky sa v Bratislave až príliš otúkali a svet patrilo im.* [Vč 1981] **■** nedok. ↗ **otúkavať sa**

otúkavací -cia -cie príd. publ. al. hovor. expr. ▶ ktorého cieľom je oboznámiť sa so situáciou, s pomermi, zistiť stav, kvalitu a pod. niečoho, niekoho; slúžiaci na otúkavanie sa, spoznávací: *otúkavacia fáza; úvodné otúkavacie minúty hry; medzi klubmi už prebehli otúkavacie rozhovory; prvý polčas bol o.; Pre naše mužstvo je to vlastne otúkavacia sezóna medzi elitou.* [VNK 2002]; *Pri výbere mediátora odporúča položiť niekoľko otúkavacích otázok.* [HN 2008]

Text vznikol v rámci grantovej úlohy VEGA č. 2/0017/17 Slovník súčasného slovenského jazyka – 6. etapa (Koncipovanie a redigovanie slovníkových hesiel a s tým spojený lexikologicko-lexikografický výskum).

otúkávačka -ky -čiek ž. publ. al. hovor. expr. ▶ oboznamovanie sa so situáciou, s pomermi a pod.; spoznávanie sa navzájom: *úvodná, vzájomná o.; obojstranná o. v prvom polčase; domáci po polhodinovej otúkávačke prebrali iniciatívu; hralo sa naplno, bez taktických otúkávačiek v úvode; Bolo to ešte v puberte, prvé otúkávačky s opačným pohlavím...* [Z. Šulajová]; *Sú to také otúkávačky, kde si lídri strán povedia svoje mantinely, pod ktoré nechcú ísť.* [HN 2006]

otúkavať -va -vajú -vaj! -val -vajúc -vajúci -vaný -vanie nedok. (čo čím) ▶ ťukaním, klepaním niečo skúmať, skúšať, prezeráť: *Ten prikrčený k zemi otúkať kladivkom, ktoré vždy nosil pri sebe, nejaký starý múr.* [V. Zamarovský] ▣ dok.

↗ **otúkať**

otúkať si -va si -vajú si -vaj si! -val si -vajúc si -vajúci si -vaný -vanie si nedok. hovor. expr. (koho, čo) ▶ opatrne, dôkladne skúmať, zvažovať všetky okolnosti, zisťovať stav, kvalitu, úroveň a pod. niekoho, niečoho, hodnotiť, súdiť: *o. nového zamestnanca; otúkať si cudzie prostredie; deti si mladú učiteľku otúkajú; príliš dlho si súperku iba otúkala, neútočila; Sedeli u neho v kancelárii a debatovali. Otúkali si ho.* [D. Dán] ▣ dok. ↗ **otúkať si**

otúkať sa -va sa -vajú sa -vaj sa! -val sa -vajúc sa -vajúci sa -vanie sa nedok. 1. publ. al. hovor. expr. ▶ navzájom sa bližšie spoznávať, oboznamovať sa so situáciou, s pomermi a pod.: *vzájomne sa opatrne otúkavame; prvých dvadsať minút sa hráčky otúkajú; spočiatku sa obidve mužstvá iba otúkali, hľadali protivníkov skryté slabiny; Chvilu sa otúkali, potom chytil Maťo brata za pás a zložil ho na zem.* [D. Kováč]

2. hovor. expr. ▶ zvykať si na podmienky, vzťahy, pomery a pod. v novom prostredí a získavať skúsenosti, udomáčať sa: *v novom zamestnaní sa zatiaľ otúka; iba pomaly som sa v kolektíve otúkať; tu sa politik otúkať, zoznamoval s problematikou, s ľuďmi*

▣ dok. k 2 ↗ **otúkať sa**

otúknúť si -kne si -knú si -kni si! -kol si -kla si -knúc si -knutý -knutie (si) dok. publ. al. hovor. expr. (koho, čo) ▶ dôkladne preskúmať, zvážiť všetky okolnosti, zistiť stav, kvalitu, úroveň a pod., preveriť, posúdiť: *tréner si chce o. dvoch nových hráčov; nechce riskovať, situáciu si musí najprv o.; neboj sa, ja si ich všetkých otúknem; pozvú vás na pohovor, kde si vás otúknú; prvé otúknutie je vždy najdôležitejšie*

otupene 2. st. -nejšie prísl. ▶ ľahostajne, nevšímavo voči okoliu, reagujúc na okolie s nezáujmom; syn. apaticky: *civieť o. pred seba; mechanicky a o. vykonať*

vať každodenné povinnosti; reagovať o. a bez záujmu; o. odpovedať na otázky; o. hľadieť do papierov; cítila sa ešte otupenejšie ako predtým; Vyčítam si, že sa dám obsluhovať, a fajčím otupene ďalej. [L. Ballek]

otupenie -nia s. **1.** ▶ zníženie ostrosti rezných nástrojov, opotrebovanie (častým) používaním: o. noža; predčasné o. ostria sekery; rýchle o. brúsnych zrn; nástroje s bežným otupením; vrtákom nesmieme pracovať až do úplného otupenia

2. i psych. ▶ stav duševnej nečinnosti a útlmu prejavujúci sa ľahostajnosťou, nevšímavosťou, nezújmom o okolie; syn. otupenosť, apatia: celkové duševné, mravné o.; prebrať sa z citového otupenia; Otupenie zo samoty sa zo mňa pomaly vytrácalo. [R. Dobiáš]

3. ▶ zníženie sily, intenzity, pôsobenia a pod., oslabenie: o. pozornosti; postupné o. strachu; lieky na o. bolesti; šport. publ. o. súperovej ofenzívy; V týchto fázach hry sme sa neúspešne pokúšali o otupenie súperovho tlaku. [Sme 1995]

▣ ↗ i otupieť

otupenosť -ti ž. i psych. ▶ nechúť reagovať na okolie, nezujem o vonkajšie podnety, ľahostajnosť, apatickosť: duševná o.; o. myseľ; celková o. v dôsledku užívania liekov; príznaky otupenosti; upadnúť do stavu otupenosti; cítila, ako sa jej zmocňuje nesmierna o.; priveľa ľudských nešťastí vedie k citovej otupenosti; Dívala sa na to s istou otupenosťou, jej city, vybičované pred chvíľou až do akéhosi křča, teraz takmer nereagovali. [A. Baláž]

otupený -ná -né 2. st. -nejší príd. **1.** ▶ (obyč. o rezných nástrojoch) ktorý má tupé, zlé ostrie, ktorý používaním stratil ostrosť: o. meč; otupená kosa, britva; otupené ostrie dýky; otupené pazúry; injekčná ihla s otupeným hrotom; Niektoré z čepelí s otupeným bokom sa používali ako strúhacie nože na opracovanie dreva. [Slovensko I 1978]

2. ▶ pociťujúci nechúť reagovať na svoje okolie; prejavujúci ľahostajnosť, nevšímavosť voči okoliu a vonkajším podnetom; svedčiaci o tom: cito vo otupené diéta; utrúpené, otupené tváre zajatcov; o. pohľad, výraz tváre; mať otupenú myseľ, otupené zmysly; každým dňom bola otupenejšia a flegmatickejšia; Len veľmi otupený človek by mohol počúvať ich ubolené piesne bez dojatia. [D. Slobodník]; Sedel otupený v prvej prepravke pri dverách a nemal sa o čom zhovárať so ženou. [J. Beňo]; Moje srdce nič necíti, je otupené, je sklamané, pridlhlo čakalo. [L. Ťažký]

3. ▶ ktorý stratil na sile, intenzite, účinnosti a pod., ktorý sa stal slabým, oslabeným: otupená vnímavosť, citlivosť; o. prah bolesti; o. čuch; dídžeji s otupe-

ným sluchom od večného hluku; po chorobe mala otupené chuťové bunky, nič nemalo chuť; futbalisti majú po dvoch prehrách otupené sebavedomie; A čo čert nechcel, Kameník si nevdojak, vďaka otupenej pozornosti, obliekol cudzí kabát. [J. Lenčo]

otupieť -pie -pejú (ne)otupej! -pel -pejúc -pený -penie dok. **1.** ▶ (o rezných nástrojoch) stať sa tupým, používaním stratiť ostrosť; syn. otupiť sa: nôž časom otupie; kosa už celkom otupela

2. ▶ stať sa apatickým, ľahostajným voči okoliu a vonkajším podnetom, zľahostajnieť, znecitlivieť; syn. otupiť sa: morálne o.; jeho duša otupela; hádam úplne neotupel; od veľkého žiaľu celkom otupel; hodovníci mali zmysly otupené alkoholom; Človek časom otupie a na všetko hľadí bez onej bezprostrednej citovej zaujatosti. [P. Andruška]

3. ▶ stratiť na intenzite, sile, účinnosti a pod., stať sa slabým, oslabnúť, ochabnúť, zoslabnúť: každá bolesť časom otupie; jeho pozornosť otupela; Istotne si myslíte, že moja bdelosť otupie a tých posledných už nebudem tak pozorne prezerat'. [J. Lenčo]

▣ nedok. k 2, 3 ↗ **otupievať**

otupievať -va -vajú (ne)otupievaj! -val -vajúc -vajúci -vaný -vanie nedok.

1. ▶ stávať sa otupeným, ľahostajným, necitlivým voči okoliu a vonkajším podnetom, ľahostajnieť: bez vlúdneho slova človek otupieva; myseľ otupieva; spoločnosť citovo otupieva; so stúpajúcou hladinou alkoholu v krvi naše telo aj myseľ otupievajú; v izolácii človek otupieval; prirodzené otupievanie voči tým istým podnetom; Ľudia vystavení takémuto zlu morálne otupievajú. [LT 2001]

2. ▶ strácať na intenzite, sile, účinnosti a pod., stávať sa slabším, slabnúť, ochabovať, zoslabovať sa: žiaľ postupne otupieva; aj strach zo smrti časom otupieva; citlivosť čuchu vekom otupieva; ich pozornosť pomaly otupievala; Kráčala som ďalej a bolesť nad našou nepodarenou rozlúčkou otupievala. [J. Mlčochová]

▣ dok. ↗ **otupieť**

otupiť -pí -pia (ne)otup! -pil -piac -pený -penie dok. **1.** (čo) ▶ zbaviť ostrosť, urobiť tupým: o. nôž; o. kosu, sekeru; o. hrot ceruzky; časom sa ostrie otupí a treba ho prebrúsiť

2. (koho, čo) ▶ urobiť ľahostajným, necitlivým voči okoliu a vonkajším podnetom, znecitlivieť, zľahostajniť: nekonečné čakanie nás celkom otupí; žiaľ, smútok jej otupil srdce; starosti ju celkom otupili; snažia sa len otupiť zmysly ľudí, znecitlivieť ich voči nerovnosti, neprávu a neslobode [Slo 2012]

3. (čo) ▶ zmenšiť silu, intenzitu, účinnosť a pod. niektorých prejavov, oslabiť: *o. pozornosť; o. dôveru čitateľa; o. záujem; o. bolesť z rozchodu; radosť z gólu otupila ostrážitosť domácich; Aby sa akcia vydarila, museli otupiť bdelosť strážcov a obstarat' čln.* [M. Rajský]; *Jeho zvyčajnú opatrnosť zrejme otupil alkohol.* [I. Kšiňan]

4. šport. publ. (čo, koho) ▶ znížiť silu, účinnosť, urobiť slabším, slabým, zoslabiť, oslabiť: *o. útočnú silu hostí; o. súpera; hľadali spôsob, ako o. aktivitu domácich; Celkovo sme im otupili hru.* [Sme 1999]; *Museli sme otupiť iniciatívu súpera, aby nás nezaskočil.* [VNK 2001]

▣ fraz. *otupiť hrany* zmierniť napätie; *otupiť ostrie niečoho* zmierniť, oslabiť ostrosť al. podstatu obyč. kritiky, útokov, protestov a pod.

▣ nedok. k 1 – 3 ↗ **otupovať**

otupiť sa -pí sa -pia sa (ne)otup sa! -pil sa -piac sa -pený -penie sa dok. (ø; čím)

1. ▶ (obyč. o rezných nástrojoch) používaním stratiť ostrosť, stať sa tupým; syn. otupieť: *kosa sa časom otupí; hrot ihly sa otupí; nôž sa rýchlo otupil; čepele holiaceho strojčeka sa otupili; Lebo ani ja už nevládzem, otupila sa mi šablíčka.* [V. Šikula]

2. ▶ stať sa ľahostajným, necitlivým voči okoliu a vonkajším podnetom, zľahostajnieť, znecitlivieť; syn. otupieť: *otupila sa vnímavosť vidieť krásu; Pil som, aby som sa trocha otupil.* [L. Ťažký]

3. ▶ stratiť na sile, intenzite, účinnosti a pod., stať sa slabším, oslabnúť, ochabnúť, zoslabnúť, zoslabiť: *bolestné spomienky sa časom otupia; záujem sa otupil; vzájomná nevráživosť sa postupne otupila; odhodlanie bojovať sa neotupilo; rokmi sa mu sluch otupil; Samovyliečenie je veľmi vzácné, čiastočne sa môže stať, že sa alergia otupí vekom.* [Sme 1998]

▣ nedok. ↗ **otupovať sa**

otupno, otupne 2. st. -nejšie prísł. 1. ▶ nevzbudzujúc svojimi prejavmi, vlastnosťami, znakmi záujem, pozornosť, otupným spôsobom, rovnako, jednotvárne, bez zmien: *o. žiť; čas sa pomaly a o. vliekol; po prebdenej noci o. ležal, nevládal vstať; Otupno pôsobí len pohľad na opustené sídliská.* [Sme 2010]

2. vo vetnom základe (i komu) ▶ vyjadruje psychický stav pri nedostatku (zmysluplnej, zaujímavej, podnetnej a pod.) činnosti, nudne, jednotvárne: *bolo mu o. tak dlho čakať; v nemocnici jej už bolo o.; nie je ti o. vysedávať celý deň pred televízorom?; Božemôj, ako je mi tu otupne!* [V. Šikula]; *Lenže je potom otupno donekonečna sedieť na železničnom násype.* [K. Jarunková]

3. vo vetnom základe (i komu) ▶ vyjadruje pocity smútku, clivoty, smutne, clivo: *bolo mu bez nej o.; často mu býva smutno a o.; mame je v prázdnom byte o.;*

po víkendoch mi je samej tak o.; Idem i za vami, otec, už vám nebude otupno. [A. Hykisch]; Nie je vám smutne? – Cez deň to zbaví. Ale večerom je dakedy naozaj otupne. [A. Chudoba]; Zosmutnejú naše vršky! Otupnejšie nám bude! [Š. Žáry]

otupnosť -ti ž. **1.** ▶ nepríjemný pocit pri nedostatku (zmysluplnej, zaujímavej, podnetnej a pod.) činnosti al. z monotónnej, neuspokojivej situácie, nuda, jednotvárnosť: *chcela mu pomôcť, vyvieť ho z jednotvárnej, ubíjajúcej otupnosti; Jeho listy boli spojením s vonkajším svetom, únikom z otupnosti vojenských povinností.* [BŽ 2008]

2. ▶ pocit smútku a bezútešnosti, smutná nálada, smútok, clivota: *začala naňho doliehať o.; Mám si aj ja začať s niekým niečo len preto, aby som zahнала otupnosť samoty?* [L. Zúbek]

otupný -ná -né 2. st. -nejší príd. **1.** ▶ vyvolávajúci jednotvárnosťou, nedostatkom podnetov nezaujem, pasivitu, únavu, nudný, nezáživný: *nekonečné, až otupné ticho; otupné chvíle čakania; monotónna otupná práca; o. každodenný stereotyp; otupné vysedávanie pred televízorom; večierok sa stával čoraz otupnejším; najotupnejšie bývali večery; Trápil ma dlhý, neznesiteľne studený a otupný deň.* [M. Hvorecký]; *Každodennosť vie byť odporná, otupná, človek si ju musí nejako prikrásliť.* [V. Švenková]

2. ▶ plný clivoty, melanchólie, zádumčivosti; vyjadrujúci smútok, bezútešnosť, smutný, clivý: *otupná nálada; otupné myšlienky; samému je cesta otupná; život bez teba je taký o.; Solan zažal v izbe svetlo a v tom svetle sa mu všetko zazdalo otupnejšie ako prv.* [A. Bednár]; *Ako vravím, nič nie je otupnejšie ako nočná samota.* [E. Borčín]

otupujúci -ca -ce príd. **1.** ▶ spôsobujúci oslabenie vnímania a otupenie zmyslov, ľahostajnosť, apatiu a pod: *otupujúce tabletky, lieky; otupujúca únava; o. účinok alkoholu, utišujúcich prostriedkov*

2. ▶ vykonávaný al. prebiehajúci jednotvárne, rovnako, bez zmien, a preto pôsobiaci utlmujúco: *o. stereotyp; otupujúca nečinnosť; otupujúca manuálna práca; otupujúce rokovanie; Chcel uniknúť otupujúcej rutine.* [P. Krištúfek]

otupujúco prísł. ▶ spôsobom, ktorý otupuje, znižuje vnímavosť a citlivosť človeka, vyvoláva duševnú ľahostajnosť, apatiu a pod.: *o. monotónny spev; o. nemenný vzhľad púšte; skladby sú o. dlhé; hluk pôsobí na človeka deštruktívne a o.; a znova zavládnu všedné, otupujúco rovnaké dni* [L. Ballek]

Alexandra Šufliarska

Z WEBOVEJ PORADNE

Keď je slovo *rysavý* označené v slovníku ako knižný výraz, môžeme povedať, že spolužiačka má rysavé vlasy? – Prídavné meno *rysavý* sa v Krátkom slovníku slovenského jazyka označuje ako knižné, ide teda o spisovný výraz. Jeho využitie sa však obmedzuje iba na označenie dobytká hrdzavej farby (*rysavá jalovica*), zriedkavo aj iných zvierat. S existenciou dvoch podôb slova v slovenčine (*ryšavý* a *rysavý*) s rovnakým významom sa stretávame už v stredoveku. V Historickom slovníku slovenského jazyka (5. zväzok, písmená R – Š) sa uvádzajú obe podoby prídavného mena ako samostatné heslá. Používali sa už v 16. storočí a podľa dokladov možno usudzovať, že aj vtedy sa prídavné meno *rysavý* používalo v súvislosti s dobytkom, kým prídavné meno *ryšavý* súviselo s označením farby vlasov, resp. farby vecí, napr. jačmeňa.

Ako sa správne píše citoslovce *šibi-ribi/šiby-ryby*? – Zvukomalebné citoslovčia typu *cupi-lupi*, *cupi-dupi* (vyjadrujúce zvuk rýchlej cupotavej chôdze), *cingi-lingi* (vyjadrujúce zvuk zvončeka) a pod. majú v jazykovej praxi rozkolísaný pravopis. Samotné zaradenie do zvukomalebných slov predpokladá ich zapisovanie so samohláskou *i*. Pôsobí tu však aj silný tlak analógie, čiže tendencia prispôbiť písanie takýchto slov niektorým substantívnym výrazom (tvoreným prídavnými menami) ako *háky-báky*, *čáry-máry*.

Podobne je to so zvukomalebným citoslovcom *šibi-ribi/šibi-ryby/šiby-ryby*. V Krátkom slovníku slovenského jazyka a v Pravidlách slovenského pravopisu sa ako citoslovce sprevádzajúce šibanie síce uvádza iba podoba *šibi-ryby* ovplyvnená „prirýmovaným“ podstatným menom *ryby* v riekanke *šibi-ryby masné ryby...*, ale z tlačovín a z internetu máme dostatok dokladov aj o používaní podoby *šibi-ribi* s mäkkými *i* v slove *ribi*, ako aj podoby *šiby-ryby*, v ktorých sa uplatnila analógia s podstatným menom *ryby* v riekanke. Variantnosť písania tohto výrazu je spôsobená zrejme tým, že ho po-

užívateľa slovenského jazyka rozlične hodnotia. Ide síce o zvukomalebné citoslovce, pri ktorom však nemožno jednoznačne povedať, že vyjadruje samotný zvuk šibania (najmä druhá časť *ribi/ryby*). Preto je často chápané iba ako citát z básničky, v ktorej sa spomínajú *ryby*, a tak sa aj píše. Vzhľadom na to, že v kodifikačnej príručke slovenského jazyka – v Krátkom slovníku slovenského jazyka – sa ako jediná uvádza podoba *šibi-ryby*, odporúčame uprednostňovať túto podobu.

Na internete sa stretávam s názvom Karlovej univerzity v podobe Karolova univerzita v Prahe, resp. v Praze. Ktorý názov je správny? – Meno českého kráľa, ktoré má v češtine podobu *Karel IV.* (čtvrtý), sa v slovenčine používa ustálené v podobe *Karol IV.* (štvrtý), lebo mená známych panovníkov (najmä z minulosti) majú v slovenčine vžitú slovenskú podobu. Názov pražskej univerzity pomenovanej podľa jej zakladateľa Karola IV. sa však používa ako citátový výraz v českej podobe, t. j. *Univerzita Karlova*, resp. *Karlova univerzita*. Ako nám potvrdil tlačový hovorca Karlovej univerzity, samotný názov univerzity je dvojslovný, spojenie *v Praze* nie je súčasťou názvu. V slovenčine sa teda používa tvar lokálu podstatného mena *Praha* zodpovedajúci slovenskému skloňovaniu – *Karlova univerzita v Prahe*.

Máme aj na nohách ukazovák, prostredník a prstenník? – Na rozdiel od prstov rúk, pri prstoch na nohe máme špeciálne pomenovanie iba pre najhrubší z nich, teda *palec*, a pre najmenší prst – *maliček*. Ostatné prsty na nohách nazývame jednoducho *prsty* a tam, kde ich treba konkretizovať, napríklad v medicíne, sa číslujú od *palca* (= 1. prst) smerom k *maličku* (= 5. prst), napríklad *pacient má vyklbený tretí prst na pravej nohe; druhý prst je kratší ako palec* či *plastickí chirurgovia preniesli pacientovi druhý prst z ľavej nohy na miesto palca pravej ruky*.

Obsah 51. ročníka

ŠTÚDIE A ČLÁNKY

GURIČANOVÁ, Dana: Nie je všetko krištáľ, čo sa blyští, lesknúť sa môže aj kryštáľ	204
GURIČANOVÁ, Dana: Orechový mäčkeň a makový vokáň (O zbierke poviedok Dušana Duška <i>Ponožky pred odletom</i>)	3
KAČALA, Ján: Tvorenie prísloviak zo základu trpného prídavia v kontexte slovtvorných procesov v slovenčine	321
KÁLMÁNOVÁ, Katarína: Pohyb substantív zaraďovaných k skloňovacím vzorom dlaň a kosť v historickom priereze po súčasnosť	257
KLIMENT, Ján – FERÁKOVÁ, Viera – GOLIAŠOVÁ, Kornélia – HINDÁK, František – HINDÁKOVÁ, Alica – HODÁLOVÁ, Iva – KOCHJAROVÁ, Judita – KUBINSKÁ, Anna – LACKOVIČOVÁ, Anna – LIZOŇ, Pavel – MARHOLD, Karol – MÁRTONFI, Pavol: Zásady, pravidlá a odporúčania pre tvorbu a revíziu slovenského menoslovia siníc, rias, húb a rastlín	146
KOPECKÁ, Martina: Spomienka na Dr. Henricha Barteka	65
ŠIMON, František – DANKO, Ján – OLOŠTIAK, Martin: O termíne <i>krvenie</i>	72
VALENTOVÁ, Iveta: Priezvisko <i>Buzna</i> – je hanlivé alebo nie?	10
VANČOVÁ, Iveta: Skloňovanie matematických výrazov zakončených na príponu -ec	129
ŽIGO, Pavol: Jazykové zmeny na pozadí piatich storočí reformácie. I.	193
ŽIGO, Pavol: Jazykové zmeny na pozadí piatich storočí reformácie. II.	270

DISKUSIE

DUCHKOVÁ, Silvia: Písanie veľkých písmen na znak úcty	211
---	-----

TERMINOLOGICKÉ SÚPISY

KLIMENT, Ján – ŠOLTÉS, Rudolf: Nové a revidované slovenské mená machorastov. 1. Odstraňovanie rodovej homonymie	217
Súpis termínov z astronómie (pokračovanie)	18
Súpis termínov z astronómie (pokračovanie)	78
ŠOLTÉS, Rudolf – KLIMENT, Ján: Nové a revidované slovenské mená machorastov. 2. Lesnícky významné machorasty a významné machorasty mokradí	282
ŠOLTÉS, Rudolf – KLIMENT, Ján: Nové a revidované slovenské mená machorastov 3. Machorasty Červeného zoznamu	333

ZO STUDNICE RODNEJ REČI

BALLEKOVÁ, Katarína: <i>Kupujte od štrangárov žinky, šnúry, motúzy, špagáty, laná, povrazy (2)</i>	230
DVORNICKÁ, Eubica: <i>Jaki koreň, taki strom</i>	161
CHOCHOL, Martin: <i>Šati, šmati, hudri, lachi (Zo zemplínskej lexiky)</i>	346
SMATANA, Miloslav: <i>Podoby názvov chorôb v slovenských nárečiach (dokončenie)</i>	90
ŠIMUNOVÁ, Dagmar: <i>Aj ten, kto má na rováši, môže dostať po rováši alebo Nie je rováš ako rováš</i>	31
ŠIMUNOVÁ, Dagmar: <i>Haju, haju, hajušky, varí mamka halušky...</i>	295

ROZLIČNOSTI

<i>Alexandrov – Alexandrovovci</i> . D. Guričanová	37
<i>Doggerland, Sundaland, Beringia</i> . J. Genzor	101
<i>Mačkár; mačkofil, mačkomil</i> . S. Duchková	168
O materiálových zdrojoch Slovníka súčasného slovenského jazyka. A. Jarošová	236
Slovo <i>youtuber</i> v slovnej zásobe slovenčiny. S. Mislovičová	99
<i>Veštbčný, veštbový a veštecký</i> . D. Guričanová	353
Významy a skloňovanie podstatného mena <i>trpaslík</i> . M. Považaj	302
<i>Zélandia</i> – názov nového kontinentu? J. Genzor	354

SPRÁVY A POSUDKY

Abrahámoviny Lubora Králika. S. Habijanec – T. Laliková – R. Ondrejková – I. Valentová	106
Európsky deň jazykov. A. Žáková	356
Jozef Mlacek alebo o jednom dobrom duchu slovenskej lingvistiky. M. Šimková	242
Láska má tvar štvorrozmerný. I. Ripka	245
Milá knižka o „neslovníkových“ slovách. E. Králik	172
Nedožitá deväťdesiatiny univerzitného profesora Rudolfa Krajčoviča. P. Žigo	239
Na osemdesiatku Štefana Liptáka. V. Kováčová	43
Noc výskumníkov 2017. R. Ondrejková	357
Nová kolektívna monografia o dynamike češtiny. J. Kmíťová	45
Nový príspevok k slovenskej anatomickej nomenklatúre. F. Šimon – J. Danko	115
Pozdrav jubilantke PhDr. Márii Pisárčikovej. I. Hrubaničová	40

Reflexie o jednom pozoruhodnom slovníkovom opuse. I. Ripka	111
Slovník anatomickej terminológie. A. Rollerová	51
Slovník substantívnej deklinácie s korpusovými príkladmi. M. Mošaťová	308
Vzácné životné jubileum profesora Jána Kačalu. M. Považaj	103
Zdravica na osemdesiatiny Ivora Ripku. M. Smatana	305

SPYTOVALI STE SA

<i>Južania</i> a <i>Severania</i> . K. Kálmánová	313
Mamičkovský plurál. K. Kálmánová	248
<i>Na horách</i> alebo <i>v horách</i> ? S. Duchková	55
Názov „zázračnej“ palmy z Amazonky a jej plodov. I. Vančová	181
Používanie skratky <i>FBI</i> . S. Duchková	249
<i>Sebaľútosť</i> . K. Kálmánová	119
<i>Súcno</i> . K. Kálmánová	360

Z NOVÝCH VÝRAZOV

Slová, ktoré nenájdete v Krátkom slovníku slovenského jazyka (25 – 28). M. Považaj 56, 121, 185, 250	
Z rukopisu pripravovaného Slovníka súčasného slovenského jazyka (47). J. Hašánová	314
Z rukopisu pripravovaného Slovníka súčasného slovenského jazyka (48). A. Šufliarška	362

Z WEBOVEJ PORADNE

Aké je správne oslovenie ženy, ktorá má vojenskú (služobnú) hodnosť poručíka, kapitána, majora a podobne?	255
Aké začiatkové písmeno píšeme v odbornom názve rastliny, napr. <i>kosatec nemecký</i> ?	63
Ako písať slová <i>Facebook</i> , <i>Twitter</i> , <i>Pokec</i> a <i>Wikipédia</i> ?	192
Ako sa skloňuje slovo <i>leader</i> ?	127
Ako sa skloňujú cudzie slová <i>banner</i> , <i>trailer</i> a <i>laser</i> ? Ako sa slovo <i>laser</i> vyslovuje?	61
Ako sa správne píše citoslovce <i>šibi-ribi/šiby-ryby</i> ?	368
Ako sa správne píše štvorciferné a viacciferné čísla?	62
Ako sa tvorí pomenovanie rodiny od priezviska <i>Hudák</i> , <i>Tvrдый</i> a <i>Chamila</i> ?	127
Ako sa tvoria prídavné mená od názvov <i>Texas</i> , <i>Phoenix</i> alebo <i>Los Angeles</i> ? ...	191
Aký význam majú slová <i>čínžiak</i> a <i>panelák</i> a ktoré z nich je spisovné?	256

Je slovo <i>základoškolský</i> spisovné?	61
Je správne <i>k nám, k stolu</i> alebo <i>ku nám, ku stolu</i> ?	63
Je správne vyjadrenie <i>Dať niečo na rováš (na oplátku za niečo)</i> ?	256
Keď je slovo <i>rysavý</i> označené v slovníku ako knižný výraz, môžeme povedať, že spolužiačka má rysavé vlasy?	370
Kedy píšeme v zložených prídavných menách spojovník?	128
Kedy sa píše názov kostola s veľkým začiatočným písmenom a kedy s malým?	62
Koľko pádov je v slovenčine? Koľký pád je <i>lokál</i> a koľký je <i>inštrumentál</i> ?	255
Ktorý tvar je správny: <i>hongkongský</i> alebo <i>hongkonský</i> ?	319
Mám písať <i>pred záznam/post záznam, pred-záznam/post-záznam</i> alebo <i>predzáznam/postzáznam</i> ?	320
Máme aj na nohách <i>ukazovák, prostredník a prstenník</i> ?	369
Na internete sa stretávam s názvom Karlovej univerzity v podobe <i>Karolova univerzita v Prahe</i> , resp. <i>v Praze</i> . Ktorý názov je správny?	369
Na základe čoho sa do slovenčiny prekladajú cudzie mená?	191
Natrafila som na slovo <i>pesimálny</i> , v češtine je to antonymum k slovu <i>optimálny</i> . Jestvuje aj v slovenčine takéto slovo?	319
Od podstatného mena <i>Lučenec</i> máme prídavné mená <i>lučenský</i> aj <i>lučenecký</i> . Môže byť potom aj dvojtvár <i>zvolenský/zvolenecký</i> ?	254
Píše sa správne <i>koder, kóder</i> alebo <i>kodér</i> ?	320
Prečo sa píše prídavné meno <i>jednoškrvná</i> so zdvojeným <i>n</i> ?	254
Prečo sa <i>rizoto</i> píše s mäkkým <i>i</i> a <i>ryža</i> sa píše s ypsilonom?	254
Prevzal sa do slovenčiny názov amerického koláča <i>pie</i> ?	319
S akým začiatočným písmenom sa píše spojenia <i>mestské zastupiteľstvo</i> a <i>mestská rada</i> ?	128
Informácie autorom	64
Obsah 51. ročníka	370
Index 51. ročníka. S. M i s l o v i č o v á	374

Index 51. ročníka

A

- abundancia*, význam termínu 18
acai/açai, význam a používanie 181 – 183
aerosól, význam termínu 18
aktívna kométa, význam termínu 18
aktívna oblasť, význam termínu 18
alfa kaprikornida = *a kaprikornida*, význam termínu 19
Alexandrov, *Alexandrovci*, skloňovanie 37 – 39
alfa Kaprikornidy = *a Kaprikornidy*, význam termínu 19
alfa virginida = *a virginida*, význam termínu 19
alfa Virginidy = *a Virginidy*, význam termínu 19
algolida, význam termínu 19
ambipolárna difúzia, význam termínu 19
ampulka baňatá, botanický názov 343
analýzy literárnych diel: DUŠEK, Dušan: Ponožky pred odletom 3 – 9; RUŠČAK, František: Láska má tvar štvorrozmernej 245 – 247
Andersonove hranolčeky, význam termínu 19
andromedida = *bielida*, význam termínu 19
Andromedidy = *Bielidy*, význam termínu 19
anzoplanatizmus, význam termínu 19
aprílová lyrída, význam termínu 20
apuls, význam termínu 20
archeoastronómia, význam termínu 20
arietida = *denná arietida*, význam termínu 20
Arietidy = *denné Arietidy*, význam termínu 20
astronóm amatér, význam termínu 20
astronóm, význam termínu 20
atrakčný stred, význam termínu 20
aurigida, význam termínu 20
Aurigidy, význam termínu 20
autokorelácia, význam termínu 20
autokorelačný koeficient, význam termínu 21

B

- bahníček lesklý*, botanický názov 341
bahnívka kostrbatá, botanický názov 289 – 290
bahurinka kostrbatá, botanický názov 341
bakulka dlhostopkatá, botanický názov 340
baner, význam a používanie 61 – 62
bankovec ladocový, botanický názov 342
bankovec pestrý, *b. tatranský*, *b. Vaňkov*, *b. zdurený* botanické názvy 337
bankovec potočný, botanický názov 288
barinovec žltkastý, botanický názov 289
BARTEK, Henrich, medailón pri príležitosti 110. výročia narodenia 65 – 72
bazalt, význam termínu 21

- Beringia*, význam a používanie 101 – 102
bielida, význam termínu 21
Bielidy, význam termínu 21
bioastronómia, význam termínu 21
bleskový výboj, význam termínu 21
bochník čiaškovitý hnedý, *b. horský*, *b. Limprichtov*, *b. Lyellov*, *b. ohrnutý*, *b. úhľadný*, botanické názvy 340
Boltzmannova konštanta, význam termínu 21
bradáčik, botanický názov 222
bradátka atlantická, *b. štvorlaloková*, botanický názov 336
bradátka Floerkeova, botanický názov 283
bradavkovec Rossettiho, botanický názov 335
bradavkovec, botanický názov 219
brčkavec Bruchov, botanický názov 343
brehovka kališkovitá, *b. Neesova*, botanický názov 287
briadka kosákovitá, botanický názov 340
brvinka kostrbatá, *b. kučeravá*, botanický názov 343
Buzna, pôvod a význam priezviska 10 – 17

C

- capellovská sústava* = *egyptská sústava*, význam termínu 21
cefeida, význam termínu 21
cefeidy, význam termínu 22
celokrajka andalúzska, *c. červenkastá*, *c. dlhokrká*, *c. kopijovitá*, *c. Ludwigova*, *c. predĺžená končistá*, *c. premenlivá*, *c. štíhla*, *c. tupolistá*, botanické názvy 341
centrálna sila, význam termínu 22
centrálne teleso, význam termínu 22
centrovanie ďalekohľadu, význam termínu 22
cievniatka, botanický názov 225
cislunárny priestor, význam termínu 22
Clarkov pás, význam termínu 22
Clarkova dráha, význam termínu 22
coma berenicida, *Coma Berenicidy*, význam termínu 22
Coulombov zákon, význam termínu 22
Coulombova konštanta, význam termínu 22

Č

- Čechov*, skloňovanie 38
čelad', skloňovanie 257 – 269
Čeština v pohybu. Kapitoly ke zkoumání jejího stavu a proměn, recenzia 45 – 51
činžiak, význam a používanie 256
čiškovka, botanický názov 226

D

decembrová monocerotida, *decembrové Monocerotidy*, význam termínu 23

dejiny jazyka: jazykové zmeny na pozadí piatich storočí reformácie 193 – 204, 270 – 281

dekán, význam termínu 23

delenec, skloňovanie 129 – 145

delta akvarida = δ *Akvarida*, význam termínu 23

delta Akvaridy = δ *Akvaridy*, význam termínu 23

denná arietida, *denné Arietidy*, význam termínu 23

dialektológia: halušky v slovenských nárečiach 295 – 301; názvy chorôb v slovenských nárečiach (dokončenie) 90 – 98; názvy ľudového odevu v zemlinských nárečiach 346 – 350; názvy stromov v slovenských nárečiach 161 – 167; pomenovania súvisiace s povrazmi v slovenských nárečiach 230 – 235; spojenia so slovom *rováš* v slovenských nárečiach 31 – 36

dichotómia, význam termínu 23

dilatácia času, význam termínu 23

dľholístok, botanický názov 223

DOBROVODSKÁ, Drahomíra: Antické mená, recenzia 111 – 115

Doggerland, význam a používanie 101 – 102

dráčik, botanický názov 219

drakonida = *októbrová drakonida* = *giacobinida*, význam termínu 23

Drakonida, *drakonida*, význam termínu 27, 81

Drakonidy = *októbrové Drakonidy* = *Giacobinidy*, význam termínu 23

Drakonidy, význam termínu 27

drapúľa, botanický názov 222

drapúľka južná, *d. otvorená*, *d. plstnatá*, botanické názvy 341

drobívka alpínska, *d. česká*, *d. krivozubá*, *d. mäkká*, *d. nahousta*, *d. otvorená*, *d. príbuzná*, *d. stočená*, *d. vystúpavá*, botanické názvy 339

drobnička, botanický názov 225

drobnolist úty, botanický názov 339

drobnolistok Müllerov, botanický názov 340

drsnolist rozložený, *d. Rugelov*, botanické názvy 337

dukátovka Jackova, botanický názov 335

DUŠEK, Dušan: Ponožky pred odletom, analýza literárneho diela 3 – 9

dvojhrot gaštanový, *d. grónsky*, botanické názvy 338

dvojhrot močiarny, botanický názov 289

dvojhrot nahustený, *d. nepravý*, *d. vlnkatý*, *d. výbežkatý*, *d. zelený*, botanické názvy 338

dvojhrot veľký, botanický názov 285

dvojhrot Wahlenbergov, botanický názov 340

dvojhrotka Grevilleova, *d. kučeravá*, *d. ryšavá*, botanické názvy 338

dvojradočka, botanický názov 222 – 223

dvojjvlások ohrnutý, *d. pošvatý*, botanické názvy 339

E

efemeridová sekunda, význam termínu 24

egyptská sústava, význam termínu 24

EIT, význam termínu 24

ekvatórium, význam termínu 24

ekvinokciálny kohúr, význam termínu 24

epsilon geminida = ϵ *geminida*, význam termínu 24

epsilon Geminidy = ϵ *Geminidy*, význam termínu 24

éra látky, význam termínu 24

éra žiarenia, význam termínu 24

eta akvarida = η *Akvarida*, význam termínu 25

eta Akvaridy = η *Akvaridy*, význam termínu 25

eta virginida = η *virginida*, význam termínu 25

eta Virginidy = η *Virginidy*, význam termínu 25

Európsky deň jazykov, správa 356 – 357

eutepa ovocná, význam a používanie 181 – 183

exeligmos, význam termínu 25

explodujúca premenná hviezda, význam termínu 25

F

Facebook, pravopis 192

FBI, význam a používanie skratky 249

Fermiho družica = *Fermiho vesmírny gama d'alekohľad*, význam termínu 25

Fermiho paradox, význam termínu 26

Fermiho zrýchlenie, význam termínu 26

Friedov parameter, význam termínu 26

funkcionál, význam termínu 26

fúzačik drsnolistý, *f. srdcovitý*, botanické názvy 338

fúzačik Enderesov, botanický názov 337

fúzačik gaštanový, *f. Johansenov*, *f. obrovský*,

f. sivý, *f. vápenný*, *f. viničný*, botanické názvy 339

fyzická dvojhviezda = *fyzická premenná hviezda*, význam termínu 26

G

galaktický rok, význam termínu 26

GARABÍK, Radovan – KARČOVÁ, Agáta – ŠIMKOVÁ, Mária – BRÍDA, Radoslav – ŽÁKOVÁ, Adriana: Skloňovanie podstatných mien v slovenčine s korpusovými príkladmi, recenzia 308 – 312

Gaussova gravitačná konštanta, význam termínu 26
geminida, význam termínu 26
Geminidy, význam termínu 27
geheliocentrická sústava = *tychovská sústava*, význam termínu 27
Georgius Sidus, význam termínu 27
Giacobinida, význam termínu 27
Giacobinidy, význam termínu 27
gravitačná anomália, význam termínu 27
gravitačne neviazaná planéta, význam termínu 27
gravitačný potenciál, význam termínu 27
Gréci, význam termínu 27
grék, význam termínu 27
grimaldia chlpkatá, *g. štíhla*, botanické názvy 335

H

hadronová éra, význam termínu 27
héliová premenná hviezda, význam termínu 27
historická astronómia, význam termínu 28
holografický vesmír, význam termínu 28
holohlávok alpský, *h. pestrý*, *h. zašpicatý*, botanické názvy 335
hongkonský, význam a používanie 319
hory, na horách, v horách, význam a používanie 55
hrdzavka číra, botanický názov 334
hrotovec stenčový, botanický názov 341
hrotozubec drsný, botanický názov 338
hrst', skloňovanie 257 – 269
hruškovka ostrá, botanický názov 288, 337
hruškovka trsovitá, botanický názov 337
Hudák, tvorenie pomenovania rodiny 127 – 128
hviezdny rok, význam termínu 28
hydrát, význam termínu 28
hydratovaná soľ, význam termínu 28

CH

Chaldejský cyklus, význam termínu 28
Chamíla, tvorenie pomenovania rodiny 127 – 128
chlpatec južný, *ch. kučeravý*, botanické názvy 343
chromosférické vyparovanie, význam termínu 28
chvostík, botanický názov 220

I

ihloľist močiarny, botanický názov 338
ihloľist striedavolistý, botanický názov 341
impaktný kráter, význam termínu 28
inflácia, význam termínu 28
izoplanetická škrvna, význam termínu 28

J

jahňadník priltačený, botanický názov 341
jarmovec štíhly, *j. zubatý*, botanické názvy 343
jazyček, botanický názov 226
jednoškrvný, význam a používanie 254 – 255
Jurajova hviezda = *Georgius Sidus*, význam termínu 27
justácia ďalekohľadu, význam termínu 28
južan, pravopis 313
južná delta akvarida = *južná δ akvarida*, význam termínu 29
južná taurida, význam termínu 29
južné delta Aquaridy = *južné δ Akvaridy*, význam termínu 29
južné Tauridy, význam termínu 29

K

k, ku, vokalizácia predložiek 63
KAČALA, Ján, medailón pri príležitosti životného jubilea 103 – 106
kalichovec Neesov, botanický názov 286
kalichovec zbrázdový, botanický názov 334
kalichovec švédsky, botanický názov 283 – 284
kalichovka, botanický názov 226
kapa cygnida = κ *cygnida*, význam termínu 29
kapa Cygnidy = κ *Cygnidy*, význam termínu 29
kapa serpentida = κ *serpentida*, význam termínu 29
kapa Serpentidy = κ *Serpentidy*, význam termínu 29
kapitánka, význam a používanie 255
kapucienka ostrolistá, *k. severská*, *k. vápnomilná*, *k. zakrivená*, *k. zaplavovaná*, botanické názvy 342
kapucnička, botanický názov 225
Kármánova hranica, význam termínu 29
klanozubec plavý, botanický názov 338
knieža, skloňovanie 128
kodér, význam a používanie 320
kódovač, význam a používanie 320
kolúr, význam termínu 29
kometárium, význam termínu 30
komputus, význam termínu 30
konvolúcia = *konvolučný integrál*, význam termínu 30
korelácia, význam termínu 30
korelačný koeficient, význam termínu 30
korytkovec horský, *k. malolistý*, *k. Massalongov*, *k. mokradňový*, *k. nebadaný*, *k. stlačený*, *k. švajčiarsky*, *k. vápnomilný*, *k. zašpicatý*, botanické názvy 336
korytkovec močiarny, botanický názov 287 – 288, 336
korytkovec ťôhomilý, botanický názov 284
kosáčik, botanický názov 223

kosákovec Cossonov, *k. lesklý*, botanické názvy 289
kosákovec mnohosubný, *k. Sendmerov*, botanické názvy 339
kosákovec pazúrikatý, botanický názov 291
kosákovec plávajúci, botanický názov 293
kosákovec plavúňovitý, botanický názov 341
kosákovec, botanický názov 223
kosatec nemecký, pravopis názvu 63
kosákovec bezkruhý, botanický názov 292
kosterik tuhý, botanický názov 290
kostol, pravopis názvu 62
Kozaiho-Lidovov mechanizmus = *Kozaiho-Lidovova rezonancia*, význam termínu 30
kozmický priestor = *vesmírny priestor*, význam termínu 30, 89
KRAJČOVIC, Rudolf, medailón pri príležitosti nedožitého 90. výročia narodenia 239 – 241
KRÁLIK, Ľubor, medailón pri príležitosti životného jubilea 106 – 110
kráter, význam termínu 30
krátkozúbok vláskovitý, botanický názov 337
kridlatec, botanický názov 223
kridlovec, botanický názov 223
kríšťal, význam a používanie 204 – 210
kriváčik hruškovitý, *k. krátkolistý*, *k. pokrútený*, botanické názvy 338
krivák skalný, botanický názov 338
krkavka ampulkovitá, botanický názov 343
krvenie, význam a používanie termínu 72 – 77
kryštál, význam a používanie 204 – 210
kuželník štvorhranný, botanický názov 338
kvadrantída, význam termínu 78
Kvadrantidy, význam termínu 78
kvetuška Juratzkova, botanický názov 334

L

ladvinovec, botanický názov 220 – 221
laser, význam a používanie 61 – 62
leonída, význam termínu 78
Leonidy, význam termínu 79
leonis minorída, *Leonis Minoridy*, význam termínu 79
leptónová éra, význam termínu 79
lesklec nebadaný, *l. Rutheov*, *l. zúbkatý*, syn. *vlnkatý*, botanické názvy 341
lesklec svetlý, botanický názov 285
lexikografia: materiálové zdroje Slovníka súčasného slovenského jazyka 236 – 238
líder, skloňovanie 127
LIPTÁK, Štefan, medailón k životnému jubileu 43 – 45
lučenský/lučenecký, význam a používanie 254
Ludovítove hviezdy = *Sidera Lodoicea*, význam termínu 79

lyrida = *aprílová lyrida*, význam termínu 20, 79
Lyridy = *aprílové Lyridy*, význam termínu 20, 79

M

mačkár, význam a používanie 168 – 171
mačkofil, význam a používanie 168 – 171
mačkomil, význam a používanie 168 – 171
Maďarská rodina planétok, význam termínu 79
Magnusov efekt, význam termínu 79
majorka, význam a používanie 255
malovláška, botanický názov 224
mamičkovský plurál, význam a používanie 248 – 249
mast, skloňovanie 257 – 269
materská hviezda, význam termínu 79
meď, skloňovanie 257 – 269
medailóny: BARTEK, Henrich, 110. výročie narodenia 65 – 72; KAČALA, Ján 103 – 106; KRAJČOVIC, Rudolf, nedožitý 90. výročie narodenia 239 – 241; KRÁLIK, Ľubor 106 – 110; LIPTÁK, Štefan 43 – 45; PISÁRČIKOVÁ, Mária 40 – 42; RIPKA, Ivor 305 – 308
Medicovské hviezdy = *Medicea sidera*, význam termínu 79
medzinárodná sústava jednotiek, význam termínu 80
mechanizmus z Antikytery, význam termínu 80
mešence, skloňovanie 129 – 145
merik hviezdovitý, botanický názov 285
merik kopulkovitý, botanický názov 341
merik kopulkový, botanický názov 290
merik okružloplodý, botanický názov 291, 342
merik pichľavý, botanický názov 285
merik prostredný, *m. zobákovitý*, *m. vyvýšený*, botanické názvy 290
merik veľkolistý, botanický názov 291
mešcovka ohrnutá, *m. premenlivá*, *m. rozkonárená*, *m. Spruceova*, *m. škvritná*, botanické názvy 335
metóda variácie zákrytu, význam termínu 80
miešok Muhlenbergov, botanický názov 339
mikrogravitácia, význam termínu 80
mirída, význam termínu 80
miridy, význam termínu 80
mocnenc, skloňovanie 129 – 145
močiarka, botanický názov 223
mokradník trsnatý, botanický názov 341
monocerotída = *decembrová monocerotída*, význam termínu 23
Monocerotidy = *decembrové Monocerotidy*, význam termínu 23
montáž d'alekohľadu, význam termínu 80

mozgovec, botanický názov 226
mrvka, botanický názov 223
multiverzum, význam termínu 81
multivesmír = *multiverzum*, význam termínu 81
nadutec gulovitý, botanický názov 220, 341
naháčik severský, botanický názov 339
nahulka nadutá, botanický názov 286
nahulka nafúknutá, botanický názov 335
náplast', skloňovanie 257 – 269
násobenec, skloňovanie 129 – 145
nastavenie ďalekohľadu, význam termínu 81
nastavenie paralaktickej montáže, význam termínu 81
nátržnica, botanický názov 224
neutrino, význam termínu 81
niťovka skalná, botanický názov 342
níhovka Flotovova, botanický názov 284
Noc výskumníkov, správa 358 – 359
nocturnál, význam termínu 81
novám podobná premenná hviezda, význam termínu 81

O
obežná dráha, význam termínu 81
obličkovec Broidlerov; *o. zrezaný*, botanické názvy 335
odčítanec, skloňovanie 129 – 145
odmocnenec, skloňovanie 129 – 145
odsiredivé zrýchlenie, význam termínu 81
októbrová drakonida, *októbrové Drakonidy*, význam termínu 81
orientácia na dve hviezdy, *orientácia na jednu hviezdu*, *orientácia na tri hviezdy*, význam termínov 82
orionida, význam termínu 82
Orionidy, význam termínu 82
oriónovská premenná hviezda, význam termínu 82
ortuť, skloňovanie 257 – 269
osebitový, význam a používanie 314
osembodový, význam a používanie 314
osemboj, význam a používanie 314
osembojár, význam a používanie 314
osemboký, význam a používanie 315
osembytovka, význam a používanie 315
osembytový, význam a používanie 315
osemcentimetrový, význam a používanie 315
osemciferný, význam a používanie 315
osemcípy, význam a používanie 315
osemcíslícový, význam a používanie 315
osemcíslie, význam a používanie 315
osemčlemý, význam a používanie 315
osemdecový, význam a používanie 315
osemdenný, význam a používanie 315
osemdesiat, význam a používanie 315
osemdesiatbodový, význam a používanie 315

– 316
osemdesiatdielny, význam a používanie 316
osemdesiatdňový, význam a používanie 316
osemdesiateurový, význam a používanie 316
osemdesiatgramový, význam a používanie 316
osemdesiathektárový, význam a používanie 316
osemdesiathodinový, význam a používanie 316
osemdesiatina, význam a používanie 316
osemdesiatiny, význam a používanie 316
osemdesiatjeden, význam a používanie 316
osemdesiatka, význam a používanie 316 – 317
osemdesiatkilogramový, význam a používanie 317
osemdesiatkilometrový, význam a používanie 317
osemdesiatkilový, význam a používanie 317
osemdesiatkorunový, význam a používanie 317
osemdesiatkrát, *osemdesiat ráz*, význam a používanie 317
osemdesiatlitrový, význam a používanie 317
osemdesiatmetrový, význam a používanie 317
osemdesiatmiestny, význam a používanie 317
osemdesiatmiliónový, význam a používanie 317
– 318
osemdesiatminútovka, význam a používanie 318
osemdesiatminútový, význam a používanie 318
osemdesiatnásobne, význam a používanie 318
osemdesiatnásobný, význam a používanie 318
osemdesiatnásobok, význam a používanie 318
osemdesiatnik, význam a používanie 318
osnatec maličky, botanický názov 341
osnatec predĺžený, botanický názov 340
osnatka vláskovitá, botanický názov 335
osnochl p bradavkový, *o. vápnomilný*, botanické názvy 343
oťukať sa, *oťukávať sa*, význam a používanie 362, 363
oťukať si, *oťukávať si*, význam a používanie 362, 363
oťukať, *oťukávať*, význam a používanie 362, 363
oťukávací, význam a používanie 362
oťukávačka, význam a používanie 363
oťuknúť si, význam a používanie 363
otupene, význam a používanie 363 – 364
otupenie, význam a používanie 364
otupenosť, význam a používanie 364
otupený, význam a používanie 364 – 365
otupieť, *otupievať*, význam a používanie 365
– 366
otupieť, význam a používanie 364, 365
otupiť sa, *otupovať sa*, význam a používanie 366
otupno, *otupne*, význam a používanie 366
– 367

otupnosť, význam a používanie 367
otupný, význam a používanie 367
otupovať, význam a používanie 366
otupujúci, význam a používanie 367
otupujúco, význam a používanie 367

P

páj, význam a používanie 319 – 320
palošik červený, botanický názov 337
pamáť, skloňovanie 257 – 269
pavva, význam termínu 82
papradočka uchatkovitá, botanický názov 287
paralelný vesmír, význam termínu 82
pavučinovec, botanický názov 225
pazúrovka belavá, botanický názov 336
peľasť, skloňovanie 257 – 269
peniažkovec najjemnejší, *p. sibírsky*, botanické názvy 340
perovček, botanický názov 221
perturbácia, význam termínu 82
perutníček Kozlovov, *p. lištovitý*, *p. prirastený*, botanické názvy 342
perutník, botanický názov 224
perzeida, význam termínu 82
Perzeidy, význam termínu 83
PISÁRCIKOVÁ, Mária, medailón k životnému jubileu 40 – 42
Planckov čas, význam termínu 83
Planckova dĺžka, význam termínu 83
Planckova konštanta, význam termínu 83
Planckove jednotky, význam termínu 83
plazivec pruhovaný, botanický názov 341
plazivec úhladný, botanický názov 342
plešivec, botanický názov 224
ploník bledý, *p. šúhtly*, botanické názvy 341
plodstok jazykovitý, botanický názov 225 – 226
podmesačný priestor = *cislunárny priestor*, význam termínu 22
podzemník, botanický názov 224, 226
Pokec, pravopis 192
polárna os, význam termínu 83
polotychovska sústava, význam termínu 83
poručička, význam a používanie 255
porucha = *perturbácia*, význam termínu 82, 83
postžánam, pravopis 320
pošvatec neobrúbený, *p. osmundovitý*, *p. zakrievný*, *p. zelenkastý*, botanické názvy 339
pramach striedavolistý, botanický názov 337
pravopis: *citosloviec* typu *šibi-ribi/siby-ryby* 368 – 369; názvov *Facebook*, *Twitter*, *Pokec* 192; názvov *kostolov* 62; názvov *rastlín* 63; písanie *štvorciferých* a *viacciferých* čísel 62; písanie veľkých písmen na znak účty 211 – 216; spojovník v zložených prídavných menách 128

predfilter, význam termínu 83
preťaženie, význam termínu 84
prčhavka krivolistá, botanický názov 339
prilbovka, botanický názov 221
príveskovec štvordiely, botanický názov 336
prostredník, význam a používanie 371
protuberančná dutina, význam termínu 84
prstenník, význam a používanie 371
prútník čiaškovitý, *p. močiarny*, *p. Wrightov*, botanické názvy 338
prútník Kunzeho, *p. Mildeov*, *p. Mühlenbeckov*, *p. neodamský*, *p. ohraničený*, *p. prostredný*, *p. severský*, *p. úhladný*, botanické názvy 337
prútník Schleicherov, botanický názov 288, 337
prútník Weigelov, botanický názov 288, 338

R

rakyt Bambergerov, *r. pestrý*, *r. Sauterov*, *r. štíhly*, botanické názvy 340
rakytinik tónomilný, botanický názov 285
rašelinik baltský, *r. mákky*, *r. pobrežný*, *r. väčší*, botanické názvy 342
rašelinik Girsensohnov, botanický názov 285 – 286
rašelinik jednostranný, *r. krivolistý*, *r. lesklý*, *r. najmäkší*, *r. oblý*, *r. Warnstorfov*, botanické názvy 292
rašelinik pätradový, botanický názov 286
rašelinik pokrútený, *r. stredový*, botanické názvy 291
rebrovec Sauterov, botanický názov 341
recenzie: Čeština v pohybu. Kapitoly ke zkoumání jejího stavu a proměn 45 – 51; DOBROVODSKÁ, Drahomíra: Antické mená 111 – 115; GARABIČ, Radovan – KARČOVÁ, Agáta – ŠIMKOVÁ, Mária – BRÍDA, Radoslav – ŽÁKOVÁ, Adriana: Skloňovanie podstatných mien v slovenčine s korpusovými príkladmi 308 – 312; ŠIMON, František – DANKO, Ján – ARTIMOVÁ, Jozefa – ZBOROVJAN, Martin: Anatomický slovník 51 – 54; VOJTEKOVÁ, Marta: Latinsko-slovensko-poľský slovník anatomických terminov I. 115 – 118; Wörter, die es vermutlich nie in den Duden schafften werden 172 – 180
redukovaná Planckova konštanta, význam termínu 84
rekurentné svahové pásy, význam termínu 84
Riccioliho sústava, význam termínu 84
RIPKA, Ivor, medailón pri príležitosti životného jubilea 305 – 308
rizoto, pravopis 254
rodina planétok, význam termínu 84

rováš, význam a používanie 256
rovnodennostný kolúr = *ekvinokciálny kolúr*,
význam termínu 24
rovnoploď zlatistý, botanický názov 340
rozkonáreňec Francisov, botanický názov 335
rôznoľstok Haldaneov, botanický názov 338
rôznoľstok príbuzný, botanický názov 340
rukoväť, skloňovanie 257 – 269
RUSČAK, František: *Láska má tvar štvor-*
rozmernej, analýza literárneho diela 245
– 247
ryhovka šupinkovitá, botanický názov 336
rýchlo oscilujúca premenná hviezda, význam
termínu 84
rysavý, význam a používanie 370
ryža, pravopis 254

S

saros = *Chaldejský cyklus*, význam termínu 28
sčítanec, skloňovanie 129 – 145
sebalútosť, význam a používanie 119 – 120
sekundárne teleso, význam termínu 84
semigeoheliocentrická sústava = *polotočchovská*
sústava, význam termínu 83
severn, pravopis 313
severná delta akvarida = *severná δ akvarida*,
význam termínu 85
severná taurida, význam termínu 85
severná delta Aquaridy = *severná δ Akvaridy*,
význam termínu 85
severná Tauridy, význam termínu 85
sférický rezonátor, význam termínu 85
Schumannova rezonancia, význam termínu 85
SI = *medzinárodná sústava jednotiek*, význam
termínu 80, 85
Sidera Lodoicea, význam termínu 85
siderická perióda, význam termínu 86
siderický rok = *hviezdny rok*, význam termínu
28
sigma hydrida = σ *hydrida*, význam termínu 86
sigma Hydridy = σ *Hydridy*, význam termínu
86
skafé, význam termínu 86
skloňovanie: matematických výrazov zakonče-
ných na príponu *-ec* 129 – 145; pády v slo-
venčine 255 – 256; priezviska *Alexandrov*
37 – 39; slova *knieža* 128; slova *líder* 127;
slova *trpaslík* 302 – 304; zaraďovanie sub-
stantív do skloňovacích vzorov *dľaň* a *kosť*
257 – 269
skrútenec hrotitý, *s. Randov*, *s. tupolistý*, bota-
nické názvy 343
skutočná dráha telesa, význam termínu 86
slatinovka nahá, botanický názov 284
slatinovka predĺžená, botanický názov 336
slnovratový kolúr = *solsticiálny kolúr*, význam

termínu 86
slovotvorba: tvorenie prísloviak zo základu trp-
ného prídavia v kontexte slovotvorných
procesov v slovenčine 321 – 332
sopečná činnosť, význam termínu 86
spiaca kométa, význam termínu 86
spletenec Heimov, botanický názov 340
spomalený pohyb, význam termínu 86
správy: *Európsky deň jazykov* 356 – 357; *Noc*
výskumníkov 357 – 359
stacionárna rotácia, význam termínu 87
Stokesove parametre, význam termínu 87
strapaňa nórska, botanický názov 343
suborbitálny let, význam termínu 87
súčno, význam a používanie 360 – 361
Sundaland, význam a používanie 101 – 102
súradnicová sústava ďalekohľadu, význam ter-
mínu 87
sústava telies, význam termínu 87
syzygia, význam termínu 87

Š

SIMON, František – DANKO, Ján –
ARTIMOVÁ, Jozefa – ZBOROVJAN,
Martin: *Anatomický slovník*, recenzia 51
– 54
šišačik lemovaný, *š. lopatkovitý*, botanické
názvy 339
šiškovček Massalongov, *š. pôvabný*, botanické
názvy 335
šiškovec, botanický názov 226
šiškovka dvojľaloková, *š. prostredná*, botanické
názvy 286
šiškovka Loitlesbergerova, botanický názov
335
šiškovka obojľalavná, *š. zahnutá*, botanické
názvy 334
škridlatec pôvabný, botanický názov 337
šticovka Lindenbergova, *š. vačkovitá*, botanické
názvy 334
štrbinka Blyttova, *š. ľadová*, *š. obrátenovajcovi-*
tá, *š. širokorebrová*, botanické názvy 337
štvorzub zahnutý, botanický názov 343

T

tatranka, botanický názov 226
tau herkulida = τ *herkulida*, význam termínu
87
tau Herkulidy = τ *Herkulidy*, význam termínu
87
taurida, význam termínu 87
Tauridy, význam termínu 88
Telúrium, význam termínu 88
teória veľkého tresku, význam termínu 88
terminológia: nové a revidované mená macho-
rastov 217 – 229, 282 – 294, 333 – 345;

súpis termínov z astronómie 18 – 30, 78 – 89; zásady, pravidlá a odporúčania pre tvorbu a revíziu slovenského menoslovia
 siníc, rias, húb a rastlín 146 – 160
tiažové zrýchlenie, význam termínu 88
tisovník hustolistý, botanický názov 343
tmavé svahové pásy, význam termínu 88
trailer, význam a používanie 61 – 62
translunárny priestor, význam termínu 88
trhanček Macounov, *t. maloploďý*, *t. príbuzný*, *t. vlhkomilný*, *t. zväzkovitý*, botanické názvy 342
trhanček sudetský, botanický názov 291
trojačka lesklá, *t. úhladná*, *t. vykrajovaná*, botanické názvy 336
tropický rok, význam termínu 88
trpaslík, význam a skloňovanie 302 – 304
trsovka drobná, *t. mnohoplodá*, *t. polárna*, botanický názov 335
trsovka eliptická, *t. stlačená*, botanický názov 336
trsovka obrátenovajcovitá, botanický názov 287
trúchnivka odstávajúca, botanický názov 340
tučnolistok krátkolistý, botanický názov 337
 Trvdý, tvorenie pomenovania rodiny 127 – 128
 Twitter, pravopis 192
tychovská sústava, význam termínu 88
typ planétky, význam termínu 88

U
uchatka Cordova, botanický názov 336
ukazovák, význam a používanie 371
urnovec nízky, botanický názov 340
urnovec pobrežný, botanický názov 288
ursida, význam termínu 88
Ursidy, význam termínu 89

V
valcovka vzpriamená, botanický názov 335
vázovka plavá, botanický názov 337
vesmírny priestor, význam termínu 89
veštbový, význam a používanie 351 – 354
veštbný, význam a používanie 351 – 354
veštecký, význam a používanie 351 – 354
vlna EIT, význam termínu 89
vlnivka Blyttova, *v. írská*, botanické názvy 335
 VOJTEKOVÁ, Marta: Latinsko-slovensko-poľský slovník anatomických termínov I., recenzia 115 – 118
vrchovček Martiho, botanický názov 340
vrstevnatka čiernohedá, *v. chlpozubá*, *v. poťočná*, *v. severská*, *v. úta*, botanické názvy 342
vulkanická činnosť = *sopečná činnosť*, význam termínu 86

vulkanická hornina, význam termínu 89
vulkanický kráter, význam termínu 89
výložník, význam a používanie 56
výložníkový, význam a používanie 56
vylúhovateľnosť, *vylúhovateľný*, význam a používanie 56
vymedziteľnosť, *vymedziteľný*, význam a používanie 56
výmena², význam a používanie 56
výmenový, význam a používanie 56
výmet¹, význam a používanie 56
výmet², význam a používanie 56
výmetný, *výmetový²*, význam a používanie 56
výmetovosť, význam a používanie 56
výmetový¹, význam a používanie 56
vymieňač¹, význam a používanie 56
vymieňač², *vymieňačka²*, význam a používanie 57
vymraziť, *vymrazovať*, význam a používanie 57
vymrazovačka, význam a používanie 57
výnosový, význam a používanie 57
vynulovať, *vynulovateľný*, význam a používanie 57
vyosenie, význam a používanie 57
vyosiť sa, *vyosovať sa*, význam a používanie 57
vyosiť, *vyosovať*, význam a používanie 57
vypaľovať sa, význam a používanie 57
výparnosť, *výparný*, význam a používanie 57
výparomer, význam a používanie 57
výparovací, význam a používanie 57
výparový, význam a používanie 57
vypeniť sa, *vypeňovať sa*, význam a používanie 58
vypeniť, *vypeňovať*, význam a používanie 57 – 58
vypeňovaný, význam a používanie 58
vyplňaci, význam a používanie 58
vyplňovací, význam a používanie 58
výpočtovo, význam a používanie 58
vypožičiavateľ, *vypožičiavateľka*, význam a používanie 58
vypučenosť, *vypučený*, význam a používanie 58
výrazivo, význam a používanie 58
vyrezávací, význam a používanie 58
vyrezávačka, význam a používanie 58
výrobkovo, význam a používanie 58
výrobkový, význam a používanie 58
vyrokovaný, význam a používanie 58
vyrokováť, význam a používanie 58
výronový, význam a používanie 59
vyrovnávač, význam a používanie 59
vysádzáč¹, význam a používanie 59
vysádzáč², význam a používanie 59
vysekávači, význam a používanie 59
vysídlenec, *vysídlenkyňa*, význam a používanie 59

vysidlenecký, význam a používanie 59
vysídľovaci, význam a používanie 59
vysielateľ, *vysielateľka*, význam a používanie 59
vysielateľský, význam a používanie 59
vysledovať, význam a používanie 59
vysledovateľnosť, *vysledovateľný*, význam a používanie 59
vysokoakostný, význam a používanie 59
vysokokmenný, význam a používanie 59
vysokokvalitný, význam a používanie 59
vysokopevný, význam a používanie 59
vysokorizikový, význam a používanie 60
vysokorýchlostný, význam a používanie 60
vysokozatažiteľný, význam a používanie 60
výstelka, význam a používanie 60
výstelkovanie, význam a používanie 60
výstelkovosť, *výstelkový*, význam a používanie 60
vystredení, *vystredene*, význam a používanie 60
vystrediť, *vystredovať*, význam a používanie 60
výstretek, *výstrekový*, význam a používanie 60
výstrelňovaci, význam a používanie 60
výstužný, význam a používanie 60
výstužovaci, význam a používanie 60
vysušovadlo, význam a používanie 121
vysútažiť, význam a používanie 121
výsuv, význam a používanie 121
výškovka, význam a používanie 121
výťahovač¹, význam a používanie 121
výťahovač², význam a používanie 121
výtláčateľnosť, *výtláčateľný*, význam a používanie 121
výustný, význam a používanie 121
vyvážaci, význam a používanie 122
vyvažovaci, význam a používanie 122
výver, *výverový*, význam a používanie 122
vyvieračka, *vyvieračkový*, význam a používanie 122
vyvíjač, význam a používanie 122
vývojársky, význam a používanie 122
vývojovosť, význam a používanie 122
vyvolávačka¹, význam a používanie 122
vyvolávačka², význam a používanie 122
vyvolávateľ¹, význam a používanie 122
vyvolávateľ², význam a používanie 122
vývrtkový, význam a používanie 122
vývrťový, význam a používanie 122
vyzývač¹, význam a používanie 123
vyzývač², význam a používanie 123
vyzývačka¹, význam a používanie 123
vyzývačka², význam a používanie 123
vyžinač, význam a používanie 123
vyžinačka, význam a používanie 123
vzdialená zložka, význam termínu 89

vzduchojem, význam a používanie 123
vzduchovaci, význam a používanie 123
vzduchovať, význam a používanie 123
vzduchovkový, význam a používanie 123
vzduchovod, význam a používanie 123
vzdušnica, *vzdušnicový*, význam a používanie 123
vzdušník, *vzdušníkový*, význam a používanie 123
vznietiteľnosť, *vznietiteľný*, význam a používanie 123
vznietivosť, význam a používanie 124
vznietivý, význam a používanie 124
vznos, *vznosný*, význam a používanie 124
vzorkár, *vzorkárka*, význam a používanie 124
vzorkársky, význam a používanie 124
vzorkárstvo, význam a používanie 124
vzorkovaci, význam a používanie 124
vzorkovač¹, *vzorkovačka*, význam a používanie 124
vzorkovač², význam a používanie 124
vzorkovanie, význam a používanie 124
vzorkovať, význam a používanie 124
vzorkovateľ, *vzorkovateľka*, význam a používanie 124
vzorkovník, význam a používanie 124
vzostupnica, význam a používanie 124
vzostupnicový, význam a používanie 124
vzper, význam a používanie 125
vzpernosť, *vzperný*, význam a používanie 125
vzpieračka, význam a používanie 125

W

Wörter, die es vermutlich nie in den Duden schaffen werden, recenzia 172 – 180

Y

youtuber, význam a používanie 99 – 101
youtuberský, význam a používanie 99 – 101

Z

zabandážovaný, význam a používanie 125
zabandážovať, význam a používanie 125
zabezpečenosť, význam a používanie 125
zabezpečený, *zabezpečene*, význam a používanie 125
zadrživaci, význam a používanie 125
zádržné, význam a používanie 125
zádržnosť, *zádržný*, význam a používanie 125
zadubenkyňa, význam a používanie 125
zádverie, *zádverný*, význam a používanie 125
zaháknúť, význam a používanie 125
zahákovat, význam a používanie 125
záhlavník, význam a používanie 125
zahusťovaci, význam a používanie 126
zahusťovač, význam a používanie 126

zahusťovadlo, význam a používanie 126
zachycovadlo, význam a používanie 126
záchyt, význam a používanie 126
zachytávací, význam a používanie 126
zachytávač, význam a používanie 126
záchytový, význam a používanie 126
zaizolovať, význam a používanie 126
zákazový, význam a používanie 126
*zakladač*¹, význam a používanie 126
*zakladač*², význam a používanie 126
základoškolský, význam a používanie 61
zalamovací, význam a používanie 126
zalievací, význam a používanie 185
zálievkový, význam a používanie 185
záložca, *záložkyňa*, význam a používanie 185
záložňový, význam a používanie 185
zámes, význam a používanie 185
zamesačný priestor = *translunárny priestor*,
 význam termínu 88, 89
zámesový, význam a používanie 185
zamestnateľný, význam a používanie 185
zanalyzovať, význam a používanie 185
zápachový, význam a používanie 185
zapájací, význam a používanie 186
zápalnica, význam a používanie 186
zápalnicový, význam a používanie 186
zapichovací, význam a používanie 186
*zapisovač*¹, *zapisovačka*¹, význam a používanie
 186
*zapisovač*², *zapisovačka*², význam a používanie
 186
záplet, význam a používanie 186
*zapleťac*¹, *zapleťačka*, význam a používanie
 186
*zapleťac*², význam a používanie 186
zápletový, význam a používanie 186
zaplnený, význam a používanie 186
zápoj, význam a používanie 186
zápojový, význam a používanie 186
zaprašť, význam a používanie 186
zapuzdriť sa, *zapuzdrovať sa*, význam a použí-
 vanie 186
zapuzdriť, *zapuzdrovať*, význam a používanie
 186
zaraditeľný, význam a používanie 187
zárezovka dlhozubá, botanický názov 284
zárezovka tmavá, z. *veľkobunková*, botanické
 názvy 336
zárezovka tupá, z. *Wenzelova*, z. *zúbkovaná*, bo-
 tanické názvy 335
*zaslepíť*², *zaslepovať*², význam a používanie
 187
záslepka, význam a používanie 187
zaslepovací, význam a používanie 187
zastávkový, význam a používanie 187
zastavovací, význam a používanie 187
zástrč, význam a používanie 187
zástrčný, *zástrčový*, význam a používanie 187
zastúpenosť, význam a používanie 187
*zásyp*², význam a používanie 187
zásypový, význam a používanie 187
zatatávosť, význam a používanie 187
zatatávy, význam a používanie 187
zatakómer, význam a používanie 187
zatažiteľnosť, význam a používanie 187
zatažiteľný, význam a používanie 187
zatažovací, význam a používanie 187
zatažovateľ, význam a používanie 188
*zavádzač*¹, *zavádzačka*, význam a používanie
 188
*zavádzač*², význam a používanie 188
zavalcovanina, význam a používanie 188
zavalcovať, *zavalcovávať*, význam a používanie
 188
zaväzací, význam a používanie 188
závesník, význam a používanie 188
*zavetrit*², *zavetrovať*, význam a používanie 188
závitorezný, význam a používanie 188
závitovorný, význam a používanie 188
závitovka chladnomilná, z. *nahustená*, z. *nachý-
 lená*, botanické názvy 343
zavlažovač, význam a používanie 188
závrtek, význam a používanie 188
závrtek dutinkatý, z. *Gougetov*, z. *chľpkatý*, z.
papilnatý, z. *rynský*, z. *vidlicovitý*, botanic-
 ké názvy 336
závrtek plávajúci, botanický názov 287, 336
zavzdušňovací, význam a používanie 188
zavzdušňovač, význam a používanie 188
zazimovať, význam a používanie 188
záznej, *záznejový*, význam a používanie 189
*združovač*¹, *združovačka*¹, význam a používanie
 189
*združovač*², význam a používanie 189
*združovačka*², význam a používanie 189
zdvihnutelný, význam a používanie 189
Zélandia, používanie názvu 354 – 355
zemovka Davallova, botanický názov 340
zemovka prítinikovitá, botanický názov 341
zemská os, význam termínu 89
zgelovatený, význam a používanie 189
*zhadzovač*¹, význam a používanie 189
*zhadzovač*², význam a používanie 189
zhášací, význam a používanie 189
zhorčovadlo, význam a používanie 189
zhrabky, význam a používanie 189
zhřňač, význam a používanie 189
zhromažďovací, význam a používanie 189
zhrudkovatiet, význam a používanie 189
zhuthovací, význam a používanie 190
zistovateľ, *zistovateľka*, význam a používanie
 190

zjasňovací, význam a používanie 190
zjasňovač, význam a používanie 190
zlanil', *zlaňovať'*, význam a používanie 190
zlaňovací, význam a používanie 190
zlatolistok hviezdovitý, botanický názov 289
zlatolistok močiarny, botanický názov 338
zložka viacnásobnej hviezdy, význam termínu 89
zmáčací, význam a používanie 190
zmáčadlo, význam a používanie 190
zmáčanec potočný, botanický názov 340
zmäkčovač, význam a používanie 190
zmaťočnosť, význam a používanie 190
zmiešateľnosť, *zmiešateľný*, význam a používanie 250
zmiešavací, význam a používanie 250
zmiešavač, význam a používanie 250
zmocnenkyňa, význam a používanie 250
zmontovateľnosť, *zmontovateľný*, význam a používanie 250
zmotok, význam a používanie 250
zmrštenosť, význam a používanie 250
zmrštený, význam a používanie 250
zmrštitelnosť, *zmrštitelný*, význam a používanie 250
zmršťovací, význam a používanie 250 – 251
zmrštenosť, význam a používanie 251
zmrštený, význam a používanie 251
zmrštitelnosť, *zmrštitelný*, význam a používanie 251
zmršťovací, význam a používanie 251
zmršťovač, význam a používanie 251
zmyv, význam a používanie 251
znamienkový, význam a používanie 251
znečistene, význam a používanie 251
znečistenie, význam a používanie 251
znečistenosť, *znečistený*, význam a používanie 251
zneisťovať', význam a používanie 251
zneplatnený, význam a používanie 251
zneplatniť', *zneplatňovať'*, význam a používanie 251
zneškodňovateľ', *zneškodňovateľka*, význam a používanie 251
znižovač, význam a používanie 251
znos, význam a používanie 251
znovuzapnutie, význam a používanie 251

zobáčik okrúhlohlístý, *z. otočený*, botanické názvy 342
zobrazovač, význam a používanie 251
zobuľka dlholístá, *z. krivostopkatá*, *z. západná*, botanické názvy 342
zobuľka hustotrsá, botanický názov 338
zoponovať', význam a používanie 252
zorad'ovací, význam a používanie 252
zosieťovať', význam a používanie 252
zosnímať', význam a používanie 252
zoznamka, význam a používanie 252
zrázový, význam a používanie 252
zrážáč¹, význam a používanie 252
zrážáč², význam a používanie 252
zrážkomerný, význam a používanie 252
zrýchlený pohyb, význam termínu 89
zubačka, botanický názov 224 – 225
zubák alpinský, botanický názov 338
zubatec pokrútený, botanický názov 340
zubatec skrútený, botanický názov 338
zúbok, botanický názov 224 – 225
zvážny, význam a používanie 252
zvislica, význam a používanie 252
zvodič, význam a používanie 252
zvodičový, význam a používanie 252
zvodidlový, význam a používanie 252
zvodňa, význam a používanie 252
zvodnenec, význam a používanie 252
zvodnenosť, *zvodnený*, význam a používanie 253
zvodniť', *zvodňovať'*, význam a používanie 253
zvolenský, význam a používanie 254
zvukomerný, význam a používanie 253

Ž

žiadanosť, význam a používanie 253
žiadany, význam a používanie 253
žiarobetón, *žiarobetónový*, význam a používanie 253
žiaropevnosť, *žiaropevný*, význam a používanie 253
žiarortúrový, význam a používanie 253
živičník, význam a používanie 253
žľabovka Šendtnerova, *ž. tenkorebrová*, botanické názvy 340

Sibyla Mislovičová

ISSN 0023-5202

MIČ 49 300